

decembar, 2011.

Izdavač:

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti

Dizajn i prelom

Sladana Bajić-Bogdanović

Štampa

DPC, Podgorica

Tiraž

400



*Ministarstvo za ljudska i manjinska prava želi da izrazi zahvalnost
agenciji Ujedinjenih nacija za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena – UNWOMEN
na podrsci u izradi „Istraživanja o potrebama žena u ruralnim oblastima“.*





MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti

ISTRAŽIVANJE O POTREBAMA ŽENA U RURALNIM OBLASTIMA 2011

ISSP TIM

JADRANKA KALUĐEROVIĆ – PROGRAM DIREKTORKA

MARINA GLENDŽA – ANALITIČARKA

MILIKA MIRKOVIĆ - ANALITIČARKA

Institute for Strategic Studies and Prognoses



SADRŽAJ

O ISTRAŽIVANJU	7
--------------------------	---

DIO I: ANALIZA ISTRAŽIVANJA

DIO 1: DOMAĆINSTVO I TRAJNA DOBRA	12
DIO 1: DOMAĆINSTVO I TRAJNA DOBRA – GRAFICI	17
DIO 2: KARAKTERISTIKE ČLANOVA/CA DOMAĆINSTVA	27
DIO 2: KARAKTERISTIKE ČLANOVA/CA DOMAĆINSTVA – GRAFICI	29
DIO 3: ZDRAVLJE	31
DIO 3: ZDRAVLJE - GRAFICI	34
DIO 4.1: ZAPOSLENOST I OSNOVNA DJELATNOST	39
DIO 4.1: ZAPOSLENOST I OSNOVNA DJELATNOST - GRAFICI	40
DIO 4.2: NEZAPOSLENI	42
DIO 4.2: NEZAPOSLENI – GRAFICI	44
DIO 5: DONOŠENJE ODLUKA	47

DIO 5: DONOŠENJE ODLUKA – GRAFICI	49
DIO 6: USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE	53
DIO 6: USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE – GRAFICI	54
DIO 7: OSTALI IZVORI PRIHODA DOMAĆINSTVA	55
DIO 7: OSTALI IZVORI PRIHODA DOMAĆINSTVA – GRAFICI	56
DIO 8: INFORMACIONO – KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE	59
DIO 8: INFORMACIONO – KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE - GRAFICI	60
DIO 9: SEOSKA INFRASTRUKTURA	61
DIO 9: SEOSKA INFRASTRUKTURA – GRAFICI	63
DIO 10: SUBJEKTIVNA OCJENA BLAGOSTANJA	66
DIO 10: SUBJEKTIVNA OCJENA BLAGOSTANJA – GRAFICI	68

DIO II: PREPORUKE O POBOLJŠANJU POLOŽAJA ŽENA NA SELU

DIO 2.1: PREPORUKE ZA BOLJI POLOŽAJ ŽENA NA SELU	74
--	----



O ISTRAŽIVANJU

“Istraživanje o potrebama žena u ruralnim oblastima 2011” je Institut za Strateške Studije i Projekcije sproveo u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti i Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja.

Istraživanje je sprovedeno u 13 opština u Crnoj Gori (Bar, Berane, Bijelo Polje, Cetinje, Danilovgrad, Herceg Novi, Kolašin, Nikšić, Plav, Pljevlja, Podgorica (Tuzi), Rožaje i Ulcinj). U istraživanju je anketirno 1020 domaćinstava.

Tabela 1: Uzorak po opštinama

Opština	Broj domaćinstava
Bar	109
Berane	122
Bijelo Polje	182
Cetinje	18
Danilovgrad	63
Herceg Novi	74
Kolašin	35
Nikšić	118
Plav	61
Pljevlja	97
Rožaje	62
Tuzi	30
Ulcinj	48
UKUPNO	1020

Tabela 2: Spisak sela i naselja po opštinama koja su učestvovala u uzorku

Opština	Selo
Bar	Burtaiši, Bjeliši, Šušanj, Polje, Celuga, Tomba, Dobra Voda, Zaljevo, Velembusi, Pecurice, Zgrade
Berane	Pešća, Donje Luge, Budimlja, Beran Selo, Dolac, Lužac, Donja Ržanica, Dapsici, Buce, Gornja Vrbica, Trpezi, Vinicka
Bijelo Polje	Resnik, Crnca, Dobrinje, Godijevo, Zaton, Sutivan, Ribarevine, Prijelozi, Njegnjevo, Kukulje, Ivanje, Grab, Boljanina, Tomaševo, Potrk, Gubavac, Goduša, Banje selo
Cetinje	Rvaši, Erakovići, Drušici
Danilograd	Grbe, Sladojevo, Kopito, Novo Selo, Curilac, Kosić, Pitome Loze
Herceg Novi	Djenovici, Podi, Baošici, Kumbor, Meljine, Provodina, Kuti
Kolašin	Smailagica Polje, Breza, Drijenak, Babljak
Nikšić	Ozrinići, Kuta, Miločani, Vir, Dragovoljići, Dučice, Zagrad, Lukovo, Morakovo, Staro Selo, Liverovići, Bjeloševina
Plav	Brezojevica, Prnjavor, Vojno Selo, Vusanje, Martinovici, Velika
Pljevlja	Židovici, Komine, Crljenice, Šula, Gornja Brvenica, Mataruge, Kalušici, Otilovici, Vijenac, Vidre
Rožaje	Ibarac, Kalace, Seošnica, Balotici, Donja Lovnica, Bukovica
Ulcinj	Donji Štoj, Vladimir, Kodre, Brajše, Krute
Podgorica	Tuzi

Slika: Mapa uzorka





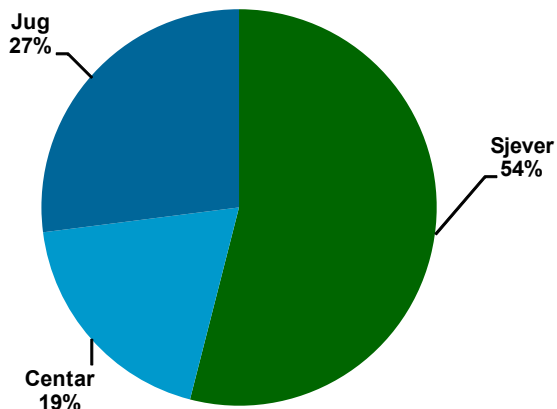
ANALIZA ISTRAŽIVANJA



DIO 1: DOMAĆINSTVO I TRAJNA DOBRA

Istraživanje o potrebama žena na selu sprovedeno je na uzorku od 1020 domaćinstava u 13 crnogorskih opština u sva tri regiona. Upitnik se prvenstveno odnosi na žene, kao glavne aktere u ovom istraživanju.

Region – Istraživanje je sprovedeno u ruralnim oblastima na nivou trinaest (13) crnogorskih opština i 1020 domaćinstava. Od ukupnog broja domaćinstava, 54% se odnosi na sjeverni region, koji uključuje opštine, Plav, Berane, Bijelo Polje, Pljevlja, Rozaje i Kolasin. Domaćinstva iz južnog regiona su učestvovala sa 27% od ukupnog broja domaćinstava koji uključuje sljedeće opštine: Bar, Ulcinj i Herceg Novi. Preostalih 19% domaćinstava pripada centralnom regionu u koju su bile uključene sve opštine koje pripadaju ovom regionu, a to su Nikšić, Danilovgrad, Cetinje i Tuzi. od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, 1020, najveći broj je bio iz opštine Bijelo Polje (17,84%), zatim iz opštine Berane (11,96%) i Nikšića (11,57%), dok je najmanji broj ispitanih domaćinstava bio iz opština Cetinje i Kolašin čiji je nivo učešća u uzorku bio 1,76% i 3,43%.



Broj članova domaćinstva – Najveći procenat učešća u uzorku imaju domaćinstva sa 3 do 5 članova (62%). Domaćinstva sa dva člana imaju učešće 25,4%, dok domaćinstva sa brojem članova od 6 do 8 učestvuju sa 12,4%.

U kakvom stambenom objektu živi Vaša porodica - Prema odgovorima na pitanja koja se odnose na domaćinstva i trajna dobra, najveći broj ispitanica iz uzorka, živi u kućama (94,1%), dok je veoma mali broj onih koji žive u stanovima (3%) i barakama (2,8%).

Ko je vlasnik stambenog objekta u kojem živite – Vlasnici objekata u kojima žive domaćinstva, u najvećem broju slučajeva su mučki članovi domaćinstava, odnosno supruzi i to u 59% slučajeva. Žene su vlasnice svojih stambenih objekata u samo 15% slučajeva od ukupnog broja ispitanih, dok su ostali vlasnici zastupljeni mnogo manje. Na primjer, otac kao vlasnik kuće sa 12%, svekar 7%, dok je samo 4% ispitanica odgovorili da je vlasništvo nad prostorom u kojem žive zajedničko. Međutim, veoma zanemarljiv broj ispitanica, žive kao podstanari (0,01%) ili kao stanodavci (0,02%).

Da li domaćinstvo ima struju – Od ukupnog broja ispitanih iz uzorka (98,5%), 99,3% ispitanica je pozitivno odgovorilo, dok je 0,07% izjavilo da nema struju. Iako veoma mali, u odnosu na broj koji je odgovorio na ovo pitanje, ipak je zabrinjavajući podatak.

Da li imate vodu – Kada su upitanju neka druga trajna dobra, najveći broj ispitanica iz uzorka u svojim domovima ima vodu (98%), dok 1,6% ispitanica još uvijek nema vodu za piće.

Da li imate fiksni i mobilni telefon – Ako analiziramo učešće u ukupnom broju ispitanica koje imaju fiksne i mobilne telefone, kao i poređenje ova dva sredstva, dolazimo do zaključka da domaćinstva u mnogo većem broju posjeduju mobilne u odnosu na fiksne telefone. Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, 67,6% posjeduje fiksni telefon, dok, čak 96,7% ima i mobilni telefon.

Da li imate put do kuće – Kada je u pitanju seoska putna infrastruktura, samo 67,7% domaćinstava ima prohodan put do svojih kuća.

Oblici različitih izvora za grijanje – Kada analiziramo mnogobrojne izvore grijanja, domaćinstava kao izvor grijanja svog domaćinstva najčešće koriste drva, i to u 97,6% slučajeva. Zatim slijede struja sa 54,1%, ugalj (23,6%), tečno gorivo (2,9%), solarnu energiju (1,1%), dok 3,5% domaćinstava koriste i neke druge izvore grijanja.

Da li imate pomoćne objekte – Od ukupnog broja domaćinstava iz uzorka, 47,7% u okviru svojih posjeda na seoskom imanju imaju i pomoćne objekte. Među ovim pomoćnim objektima, domaćinstva imaju najviše štale za stoku (27,1%), zatim 16,5% garaže, šupe 8,2%. Pomoćni objekti koje posjeduju domaćinstva takođe se odnose i na radionice, podrum, kokošinje, sušare, plastenike i mnoge druge.

Koliko Vaše domaćinstvo ima - U odnosu na pitanje o količini pojedinih osnovnih sredstava i godinama starosti istih, koje bi u prosjeku svako domaćinstvo trebalo da ima, od ukupnog broja domaćinstava koja su odgovorila na ovo pitanje, možemo zaključiti da u prosjeku svako domaćinstvo ima 1,2 peći, 1,1 šporet, kako na struju tako i na drva, po 1,1 TV, frižider, zamrzivač, dvd, kablovsku, kao i druge uređaje. Ovi podaci zapravo govore o tome, da su i ruralni predjeli Crne Gore u određenoj mjeri opremljeni kako osnovnim sredstvima koja su im neophodna za život, tako i savremenim tehnologijama i tehnološkim uređajima.

Motorna vozila, njihovi vlasnici i korisnici – Kada analiziramo motorna vozila, kao i njihove vlasnike i korisnike po polu, možemo zaključiti da su u 90% slučajeva i vlasnici i korisnici muškarci. Tačnije, muškarci su vlasnici automobila u 91% slučajeva a korisnici u 87,8%, dok žene vlasnice automobila u samo 9% slučajeva. Taj procenat je nešto veći kada analiziramo žene koje su ujedno i korisnice automobila (12,2%). Međutim ovi podaci su zabrinjavajući, jer se postavlja

pitanje, da li žene uopšte ne žele da voze ili jednostavno nemaju dozvolu od svojih muževa. Međutim, ovakva situacija je mnogo češća pojava u sjevernom regionu, gdje muževi i dalje vode glavnu riječ u svom domaćinstvu. Ako posmatramo druga motorna vozila koja se nalaze u posjedu domaćinstava, od ukupnog broja motornih vozila u ovom uzorku, 5,9% je u vlasništvu žena, dok su u 9,4% slučajeva žene i korisnici ovih motornih vozila. Međutim, domaćinstva posjeduju i određene priključke za motorna vozila koja uglavnom koriste na poljoprivrednom zemljištu prilikom obrađivanja i koje podjednako koriste i muškarci i žene i to uglavnom na sjeveru Crne Gore, a među njima su najčešće freza, plug, grabulja, balirka, kosačica, oraonici, prikolica, i drljača.

Da li posjedujete vikendicu ili šumu i ko je njihov vlasnik/ca - Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, svega 6% u svom vlasništvu ima vikendicu čija se kvadratura kreće od 31 do 50 m² u 48% domaćinstava, od 11 do 30 m² u 30% domaćinstava, dok 2% ispitanih domaćinstava iz uzorka posjeduje vikendicu sa 120 m². Vlasnici ovih objekata su muževi u 1,9% slučajeva, u 0,5% sinovi, dok su žene vlasnice vikendica u svega 0,1% slučajeva. Ako analiziramo domaćinstva prema vlasništvu nad određenim šumskim površinama, od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, 15,6% u svom vlasništvu ima šumu čija se površina kreće od 100 do 500 m² u 36% domaćinstava, od 500 do 1000 m² u 3% domaćinstava, dok 2,6% ispitanih domaćinstava iz uzorka posjeduje šumu površine od 2000 do 10000 m². Vlasnici šumskih površina su muževi u 8,4% slučajeva, u 0,6% sinovi i očevi njihovih muževa, dok su žene vlasnice šuma u svega 0,3% slučajeva.

Da li koristite poljoprivredne kredite – Na pitanje da li domaćinstva koriste poljoprivredne kredite, od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, 3,0% koriste ove vrste kredita, čija je namjena unapređenje i poboljšanje postojećih kapaciteta, vodosnabdijevanje, uzgoj stočarstva i voćarstvo. Domaćinstva uglavnom koriste usluge pojedinih mikro-finansijskih institucija kao i sredstva drugih komercijalnih banaka.

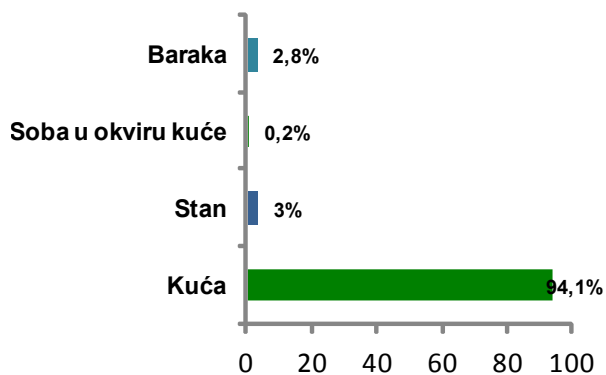
Da li koristite subvencije Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja – Kada govorimo o subvencijama Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja. Od ukupnog broja domaćinstava iz uzorka koji su odgovorili na ovo pitanje, svega 1,3% koristi ove vrste beneficija i to uglavnom za poljoprivredu, skladištenje proizvedene robe, voćarstvo, kao i za fasade.

Da li ste vlasnica nekog poljoprivrednog dobra – ukoliko posmatramo vlasništvo nad poljoprivrednim dobrima, 9,7% domaćinstava od ukupnog broja ispitanih iz uzorka, u svom vlasništvu posjeduju i poljoprivredno dobro. Preostalih 90,3% se odreklo imovine svojih roditelja u korist muških članova svog domaćinstva, od čega je u 17,6% slučajeva razlog ipak bio nešto sasvim drugo. Većina ispitanica je kao razlog neposjedovanja poljoprivrednog dobra navela da je njihova imovina zajednička, zatim da raspodjela još uvijek nije izvršena, kao i da njihovi roditelji nijesu imali nikavog imanja koje bi mogli podijeliti.

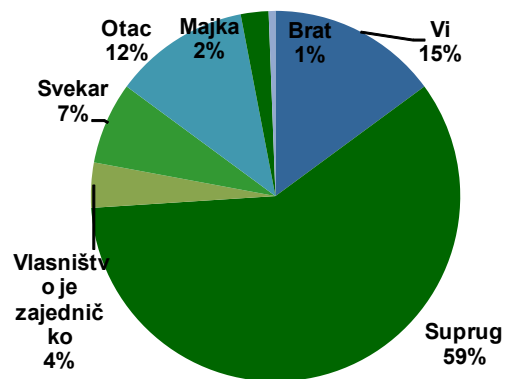
Odakle potice Vaša imovina – Na pitanje koje se osnosi na porijeklo imovine domaćinstava koja se nalazi u vlasništvu žena, od ukupnog broja ispitanih članica domaćinstava iz uzorka, 35,2% je imovinu naslijedilo od supruga, 25,5% ispitanica je svoju imovinu steklo samostalno, dok je 21,1% naslijedilo od roditelja. Presotalih 17,9% ispitanica, kao odgovor na ovo pitanje, navelo je nešto sasvim drugo. Kao najviše zastupljeni odgovori na porijeklo imovine, ispitanice su uglavnom navodile da im je imovina ostala nakon razvoda (0,1%), da su imovinu dobile od svoje braće (0,1%), kao i da su dobile dio koji im je sledovao nakon diljeljenja porodične imovine (0,3%).

DIO 1: DOMAĆINSTVO I TRAJNA DOBRA - GRAFICI

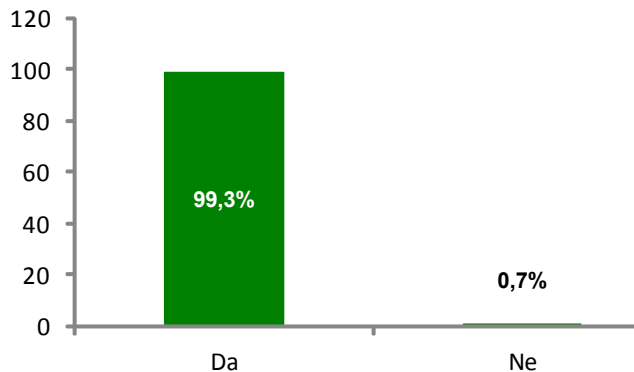
Grafik 1.1: U kakvom stambenom objektu živi Vaša porodica?



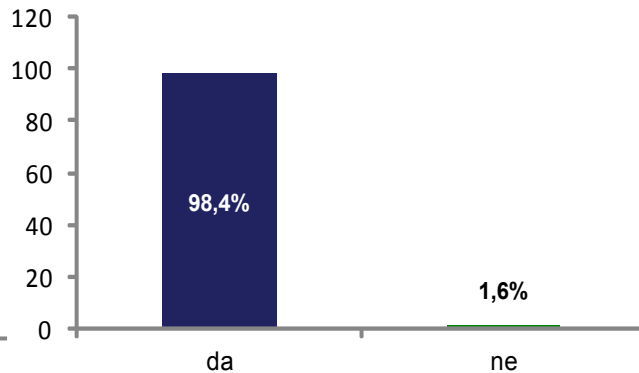
Grafik 1.2.: Ko je vlasnik stambenog objekta u kojem živite?



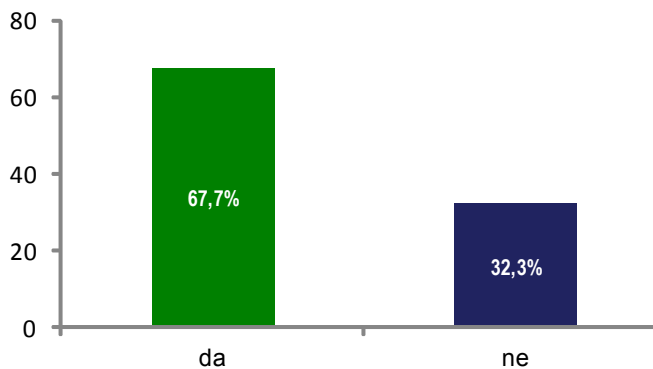
Grafik 1.3.1. Da li imate struju?



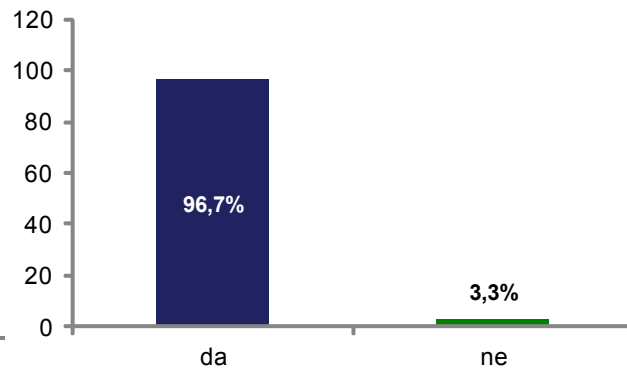
Grafik 1.3.2: Da li imate vodu?



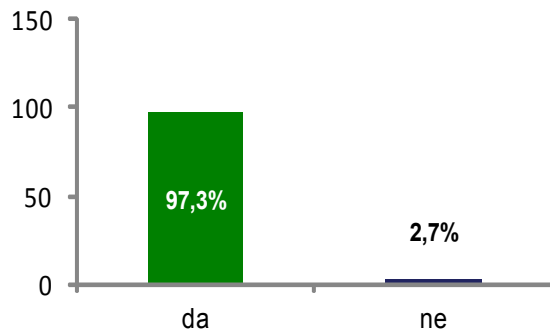
Grafik 1.3.3. Da li imate fiksni telefon?



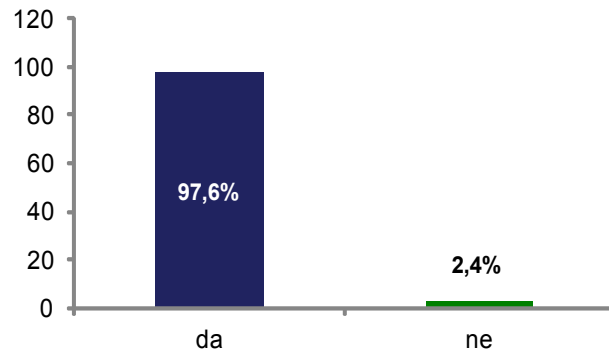
Grafik 1.3.4. Da li imate mobilni telefon?



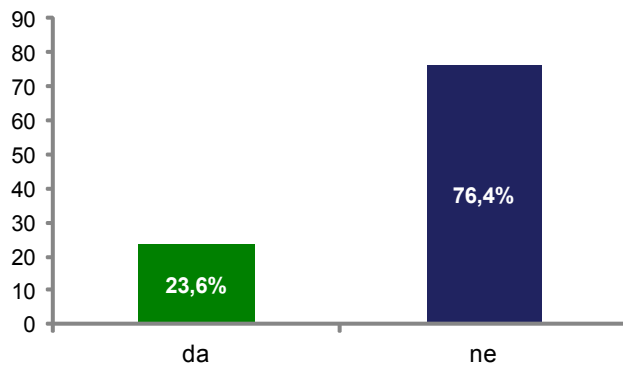
Grafik 1.3.5. Da li imate put do kuće?



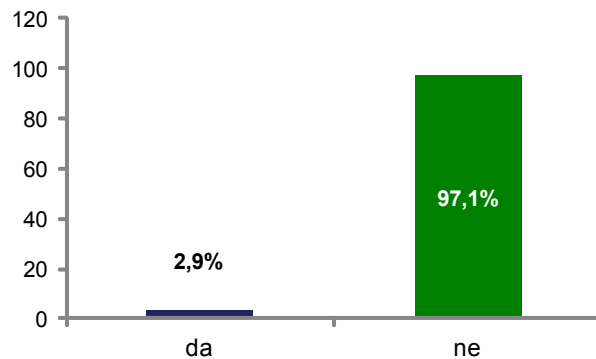
Grafik 1.4.1. Da li koristite drva kao izvor za grijanje?



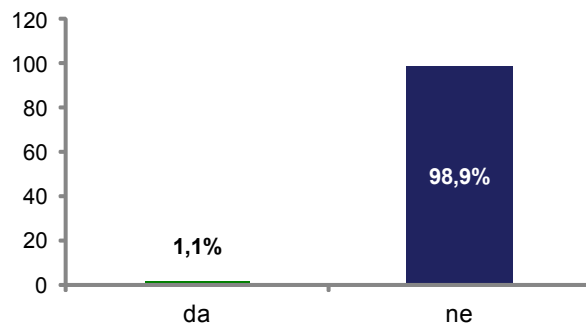
Grafik 1.4.2. Da li koristite uglj kao izvor za grijanje?



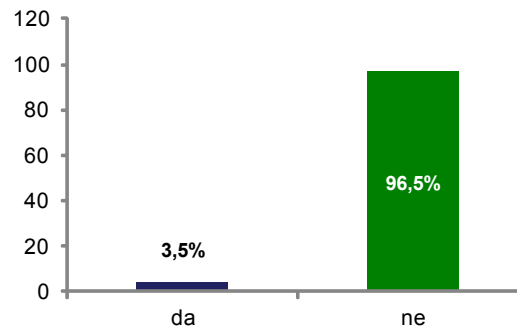
Grafik 1.4.4. Da li koristite tečno gorivo kao izvor za grijanje?



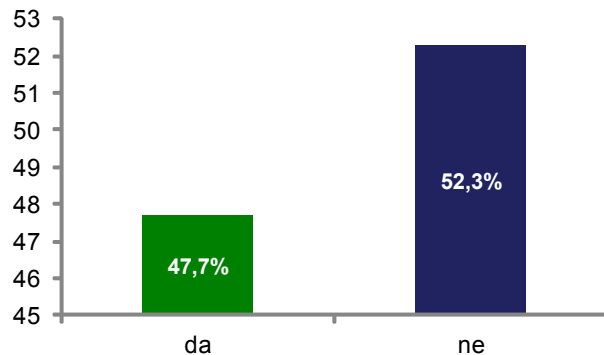
Grafik 1.4.5. Da li koristite solarnu energiju kao izvor za grijanje?



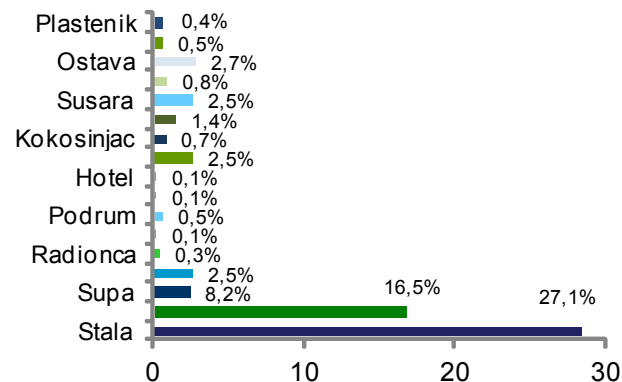
Grafik 1.4.6. Da li koristite neki drugi izvor za grijanje?



Grafik 1.5. Da li imate pomoćne objekte?



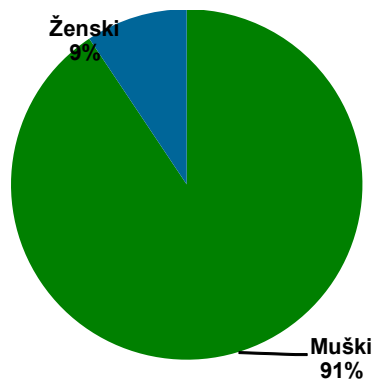
Grafik 1.6. Koje pomoćne objekte imate?



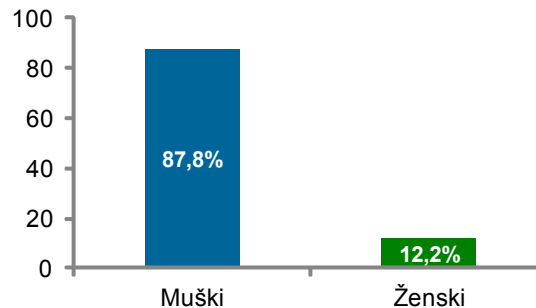
1.7.1 Koliko Vaše domaćinstvo ima...?

	Količina	Minimum	Maksimum	Prosjek
Mašina za pranje veša	932	1	2	1,1
Mašina za suđe	264	1	1	0,9
Šporet na struju	813	1	2	1,1
Šporet na plin	34	1	1	1,0
Šporet na drva	859	1	2	1,0
Frižider	964	1	2	1,0
Zamrzivač	865	1	3	1,0
Mikrotalasna	241	1	2	1,1
TV	940	1	3	1,1
Video rekorder	121	1	2	1,1
DVD	561	1	2	1,0
Satelitska antena	241	1	3	1,0
Kablovska	392	1	2	1,1
Računar	466	1	2	1,0
Internet konekcija	334	1	1	1,0
Kamera	81	1	2	1,1
Muzička linija	333	1	5	1,0
Klima	159	1	3	1,1
Agregat	40	1	1	1,0
Peć	233	1	4	1,2

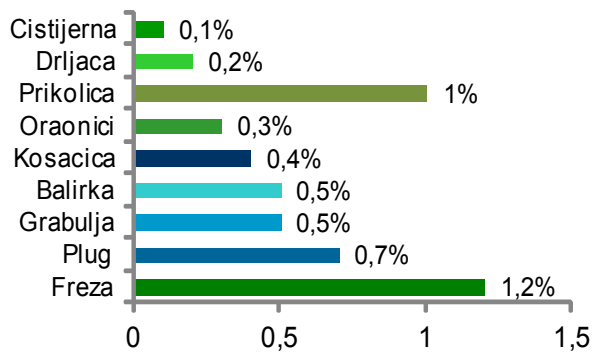
Grafik 1.7.2. Automobil -vlasnik



Grafik 1.7.2.1.Automobil-korisnik



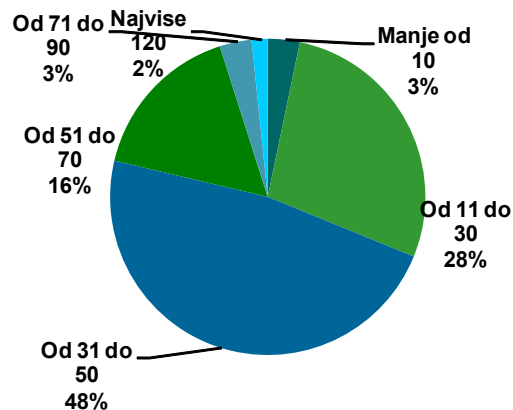
Grafik 1.7.3.Priključci za traktor



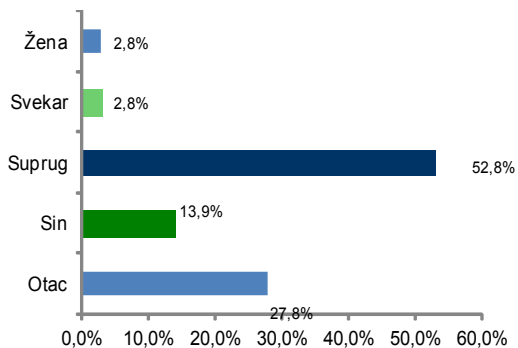
Grafik 1.8. Da li vi ili neko drugi u domaćinstvu posjeduje vikendicu?



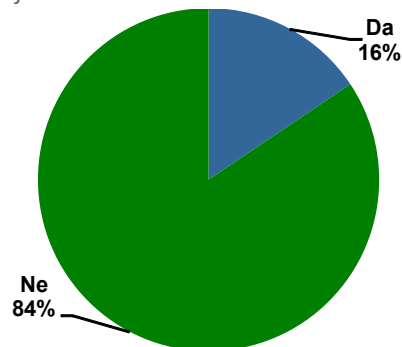
Grafik 1.8.1. Koliko m2 vikendice?



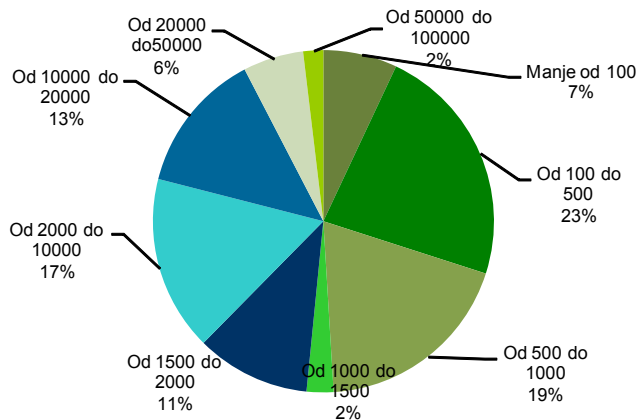
Grafik 1.8.1.2. Ko je vlasnik/ca?



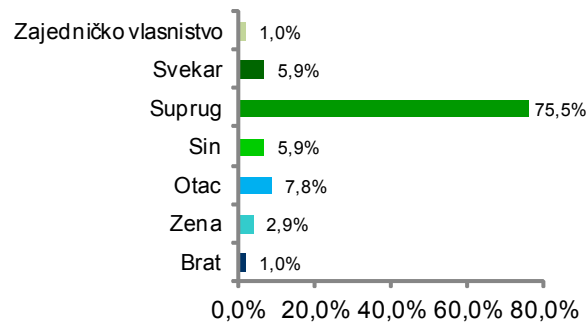
Grafik 1.8.2. Da li Vi ili neko drugi u domaćinstvu posjeduje sumu?



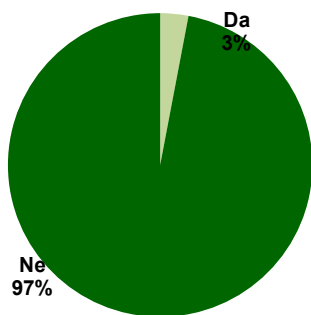
Grafik 1.8.2.1. Koliko m2 šume?



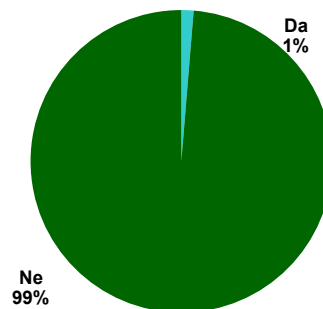
Grafik 1.8.2.2. Ko je vlasnik/ca?



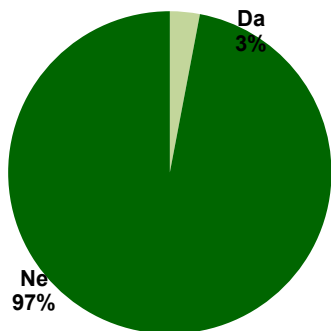
Grafik 1.9. Da li koristite poljoprivredne kredite?



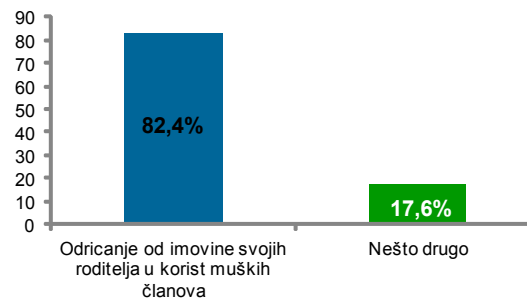
Grafik 1.11. Da li koristite subvencije Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja?



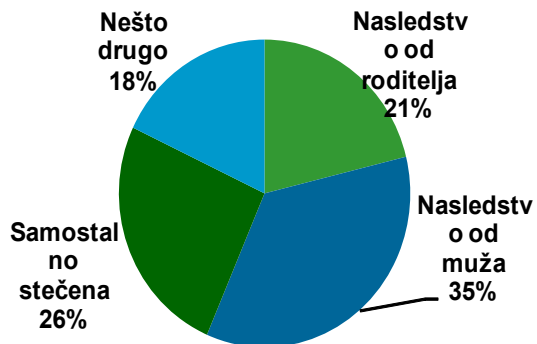
Grafik 1.13. Da li ste vlasnica nekog poljoprivrednog dobra?



Grafik 1.14. Koji je razlog zbog kojeg nemate vlasništvo nad tom imovinom?



Grafik 1.15. odakle potice Vaša imovina?





DIO 2: KARAKTERISTIKE ČLANOVA/CA DOMAĆINSTVA

Koliko domaćinstvo ima članova/ca – Od ukupnog broja ispitanih domaćinstava, kao i pojedinaca, koje su u ovom istraživanju bile žene, 52,9% članova domaćinstva čine žene. Prosječan broj članova po domaćinstvu iznosi u prosjeku 2,7 članova.

Godine starosti članica domaćinstva – Posmatrajući ispitanice po godinama starosti, od ukupnog broja žena u uzorku koji u nominalnoj vrijednosti iznosi 3783 članice, možemo zaključiti da su to uglavnom žene u intervalu od 30 do 40 godina. Prosječna starost žena iz uzorka, u ruralnim oblastima Crne Gore iznosi, 34,7 godina.

Bračni status – Ukoliko posmatramo bračni status ispitanica, od ukupnog broja onih koje su odgovorile na ovo pitanje, 58,1% su u braku, 27,9% su neudate, 11,7% razvedene, dok je 2,4% žena koje su udovice.

Odnos prema licu koje je nosilac domaćinstva – Analizirajući odnos ispitanica prema licu koje je nosilac domaćinstva, samo 14,6% žena su nosioci istog, dok je 45,9% ispitanica je u bračnom odnosu sa glavom domaćinstva, 27,4% ima odnos djece, odnosno sina ili kćerke prema nosiocu domaćinstva, 3,3% je u odnosu zet-snaha, 2,9% su unuci ili unuke glave porodice. Preostali članovi domaćinstva sa glavom porodice imaju odnos roditelja i djece, braće i sestara kao i svekra i svekrve, dok je veoma zanemarljiv broj onih koji su u nekom drugom srodstvu (0,05%).

Ekonomski status - Kada posmatramo žene u ovom istraživanju u odnosu na njihov ekonomski status, od ukupnog broja onih koje su odgovorile na ovo pitanje, svega je 23,8% zaposleno, dok je procenat onih koje su nezaposleno nešto veći (24,8%). Žene koje su u penziji zastupljene su u 14,8% slučajeva, učenice ili studentkinje u 14,6%, one koje

obavljaju kućne poslove u 11,5% slučajeva. Takođe, tu su i žene koje rade na svom imanju i obrađuju poljoprivredne površine (4,2%), kao i one koje su samozaposlene, ali u veoma malom broju, svega 1,9% žena.

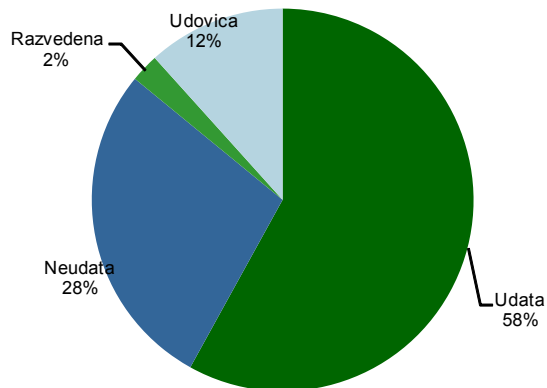
Ukoliko posmatramo ekonomski status žena po opštinama, odnosno po regionima u Crnoj Gori, najveći broj zaposlenih žena je u okolini opštine Bar (4%), zatim slijede Bijelo Polje (3,9%), Berane (3,1%), dok je najmanji broj zaposlenih žena u okoline opština Ulcinj (0,7%), Podgorica (0,9%) i u okolini opštine Cetinje 0,3%. S druge strane, najveći broj nezaposlenih žena je u okolini opštine Bijelo Polje (6%), zatim u okolini Nikšića 4,7%, Pljevlja 2,9% i Berane 2,8%.

Koju ste najvišu, od dolje navedenih kategorija obrazovanja pohađali – Analizirajući stepen obrazovanja žena u ruralnim oblastima, od ukupnog broja onih koje su odgovorile na pitanje o obrazovanju, najveći broj žena je završilo srednju školu (52,4%). Zatim slijede one žene koje imaju završenu osnovnu školu (19,2%), zatim žene sa visokim stručnim obrazovanjem (10,9%), dok je 3,5% žena koje uopšte nijesu završile školu.

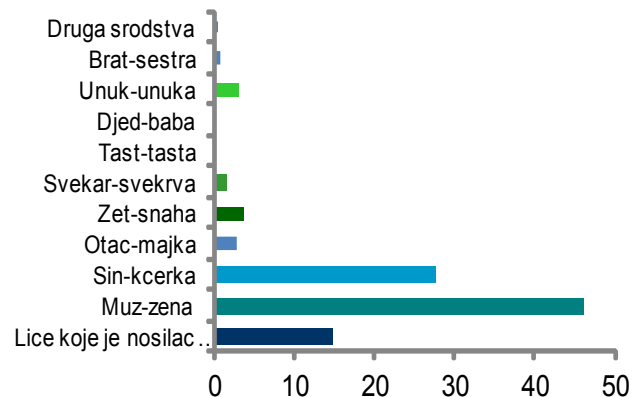
Ukoliko posmatramo obrazovanje žena po opštinama, najveći broj žena koje su završile srednju školu pripada okolinim mjestima opštine Bijelo Polje (12%), zatim opštini Nikšić 10% i opštini Bar 7,5%. Može se reći, da u je sva tri regiona zastupljen najmanji broj žena koje su bez škole i to ispod 0,1%.

DIO 2: KARAKTERISTIKE ČLANOVA/CA DOMAĆINSTVA - GRAFICI

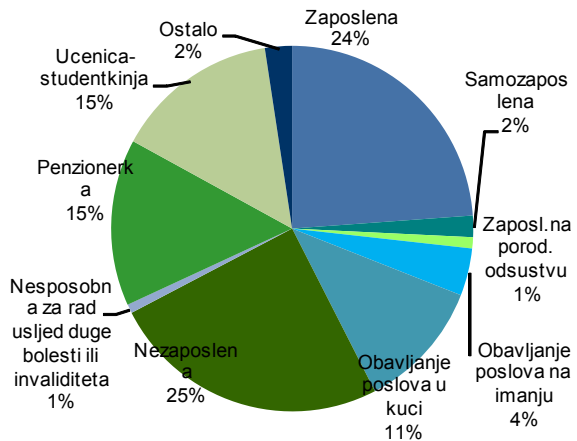
Grafik 2.1. Bračni status?



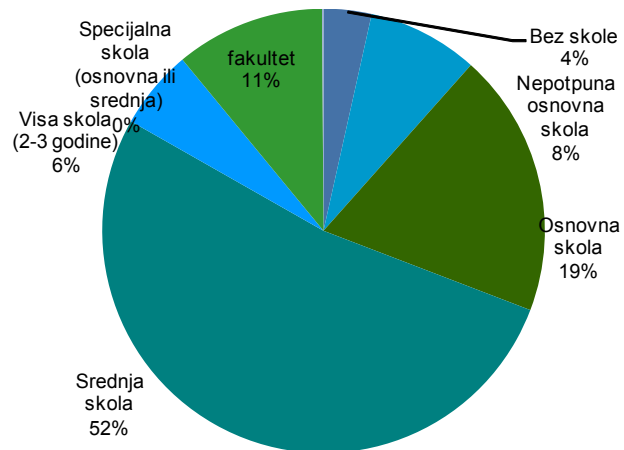
Grafik 2.2. Odnos prema licu koje je nosilac domaćinstva?



Grafik 2.3. Ekonomski status?



Grafik 2.4. Koju ste najvišu, od dolje navedenih kategorija obrazovanja pohađali?



DIO 3: ZDRAVLJE

Kakvo je vaše trenutno zdravstveno stanje – Posmatrajući zdravstveno stanje ispitanica iz uzorka, može se reći da je njihovo trenutno zdravstveno stanje prilično dobro. 38,6% ispitanica je odgovorilo da se osjećaju veoma dobro, 30,5% se osjeća dobro, dok je 18,9% izjavilo da je njihovo zdravstveno stanje prosječno. Najmanje je onih žena koje se osjećaju veoma loše (1,7%).

Da li imate neku bolest ili invaliditet koji Vas ometa da obavljate svakodnevne aktivnosti – Na pitanje da li ispitanice imaju neku bolest ili invaliditet koji ih sprečava i ometa u obavljanju svakodnevnih aktivnosti, od ukupnog broja ispitanih žena, 14,5% je odgovorilo da ih bolest sprečava u obavljanju redovnih aktivnosti. Od ovog broja žena sa nekom bolešću ili invaliditetom, 56,6% se izjasnilo da ih ta bolest djelimično sprečava u komunikaciji, 31,1% da u potpunosti obavljaju svoje aktivnosti, dok je 1,2% žena spriječeno da se u cjelosti obrazuje.

Koji su Vaši zdravstveni problemi – Najčešći zdravstveni problemi koji se javljaju kod žena na selu su koronarne bolesti ili bolesti srca i to u 30,4% slučajeva. Takođe, žene imaju probleme i prilikom hoda (19,3%), i bolove u leđima (16,8). Među ispitanicama sa određenim zdravstvenim problemima ima i onih koje imaju probleme sa vidom čak iako nose naočare ili sočiva, probleme prilikom podizanja i držanja predmeta, probleme sa plućima i poremećaje u sluhu. Međutim, ispitanice su navele i neke druge probleme i poremećaje u svom zdravstvenom stanju, među kojima su najčešće problemi sa bubrezima, ginekološki problemi, multiplekskleroza, šećer, pritisak i mnogi drugi.

Šta je izazvalo problem – Na pitanje šta je uzrokovalo njihovu bolest, 67,5% žena je izjavilo da je njihova bolest stečena pri radu, 15,7% ima urođenu bolest, dok je kod 2,4% slučajeva bolest nastala kao posledica saobraćajne nesreće. Preostalih 12% ispitanica izjavilo da je starost jedini problem zbog kojeg su spriječene da obavljaju svakodnevne aktivnosti.

Da li ste zatražili medicinsku pomoć – Analizirajući žene koje imaju zdravstvenih problema i postavljanjem pitanja da li su za svoju bolest zatražile medicinsku pomoć, čak 95,2% je odgovorilo potvrdno, odnosno obratilo se za medicinsku pomoć. Od tog broja, 91,2% žena je tretman dobilo u državnoj bolnici, dok je preostalih 8,8% žena ostalo bez medicinske pomoći. Kao osnovni razlog nedobijanja medicinske pomoći, 37,9% žena je istaklo da je na listi čekanja, 27,6% nijesu bile zainteresovane za bilo kakvu pomoć, 17,2% žena je kao razlog navelo veliku udaljenost bolnice od svog mjesta, 6,9% nije imalo dovoljno finansijskih sredstva za liječenje, dok je 3,4% izjavilo da nijesu u stanje da same odu na liječenje.

Koliko često posjećujete doktora – Na pitanje koliko žene često posjećuju doktora i da li to rade preventivno ili samo u slučaju bolesti, od ukupnog broja ispitanica iz uzorka, 43,8% je izjavilo da to radi jednom godišnje, 36,7% posjećuje doktora dva ili tri puta godišnje, dok 2,5% žena to radi čak jednom u deset godina. Prema podacima dobijenim putem ovog istraživanja, možemo zaključiti da žene posjećuju bolnice i obraćaju se za medicinsku pomoć samo u slučaju bolesti i to u 78,6% slučajeva, dok 21,4% to radi preventivno.

Koliko često posjećujete ginekologa – Kada su u pitanje posjete ginekolozima i obavljanje redovnih ginekoloških pregleda, od ukupnog broja ispitanica iz uzorka, 32,7% je izjavilo da to radi jednom godišnje, 21,2% posjećuje ginekologa samo u slučaju trudnoće, 14,8% jednom u deset godina, dok 12,3% obavlja redovne preglede, dva ili tri puta godišnje. Na osnovu ovih podataka zaključujemo da žene posjećuju ginekologe samo u slučaju bolesti i to u 78,6% slučajeva, 32,8 to radi preventivno, dok 9,6% posjećuje ginekologa u slučaju trudnoće.

Gdje se nalazi najbliža zdravstvena ustanova – Od ukupnog broja ispitanica, na pitanje gdje se nalazi najbliža zdravstvena ustanova, 52,6% je odgovorilo da imaju pristup uslugama zdravstva u svom mjestu, 37,8% dobija te usluga u najbližoj opštini, dok je 9,6% ispitanica izjavilo da im je najbliža zdravstvena ustanova prilično udaljena od mjesta gdje žive. Na pitanje kako ocjenjuju pristup zdravstvenim uslugama na skali od 1 do 5 (gdje je 1 predstavlja odličnu ocjenu

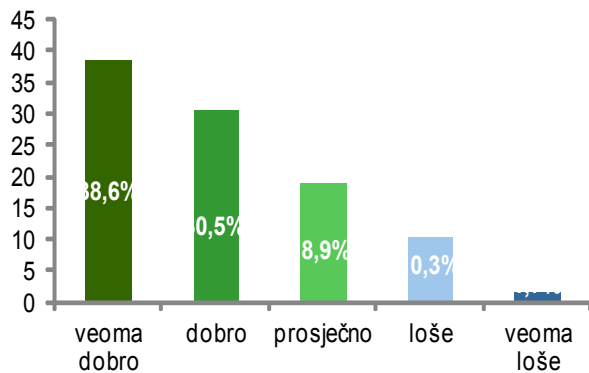
za te usluge, a broj 5 znači da uopšte nemaju usluga), prosječna ocjena ovih usluga je 2,7. Kada govorimo o ocjeni opreme u zdravstvenim ustanovama, ispitanice su ocijenile ove usluge sa istom prosječnom ocjenom, 2,7, dok su ophođenje bolničkog osoblja ocijenili prosječnom ocjenom 2,6.

Da li imate zdravstveno osiguranje – Na pitanje da li imaju zdravstveno osiguranje, 94% ispitanica ima ovu vrstu osiguranja, dok preostalih 6% nema iz razloga što ili rade bez ugovora (36,7%) ili zbog nedostatka statusa (63,2%). Od ukupnog broja onih ispitanica koje imaju zdravstveno osiguranje, 36,7% je osigurano preko nekog od članova domaćinstva, dok 63,2% ima sopstveno zdravstveno osiguranje.

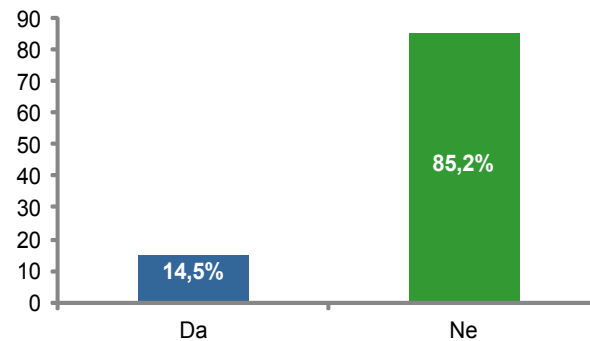
Da li imate penzijsko osiguranje – Posmatrajući ukupan broj ispitanica iz uzorka, 58,7% nema penzijsko osiguranje, a kao glavne razloge navode to što nemaju sopstvenih sredstava (49,4%), nedostatak novca (16,6%) kao i to da rade na sopstvenom imanju (13%). Preostalih 20,8% je navelo neki drugi razlog a među njima su najčešći oni koje govore o tome da se žene vode na birou Zavoda za zapošljavanje, da im ne trba, ili su učenici ili studenti. Takođe ima i onih žena koje nikada nijesu radile i to je osnovni razlog zbog kojeg nemaju penzijsko osiguranje.

DIO 3: ZDRAVLJE - GRAFICI

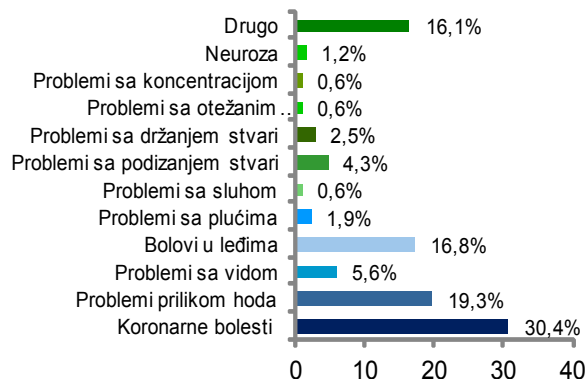
Grafik 3.1. Kakvo je Vaše trenutno zdravstveno stanje?



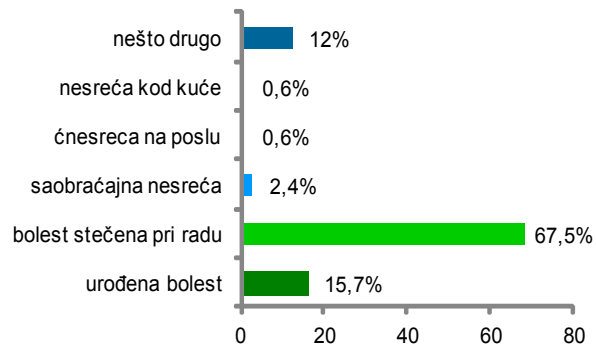
Grafik 3.2. Da li imate neku bolest ili invaliditet koji Vas ometa da obavljate svakodnevne aktivnosti?



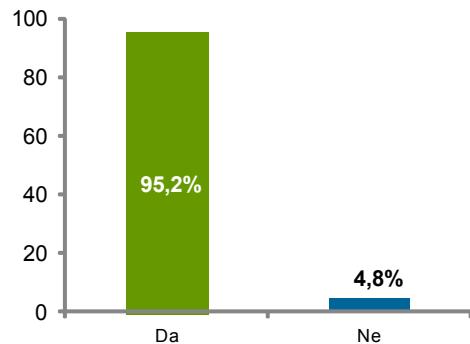
Grafik 3.3. Koji su Vaši zdravstveni problemi?



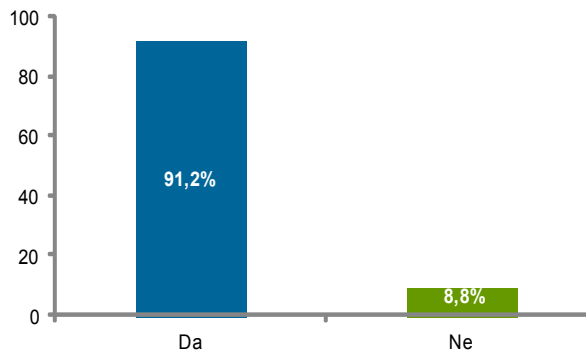
Grafik 3.4. Šta je izazvalo problem?



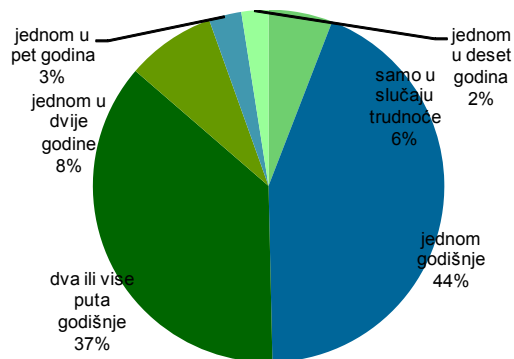
Grafik 3.5. Da li ste zatražili medicinsku pomoć?



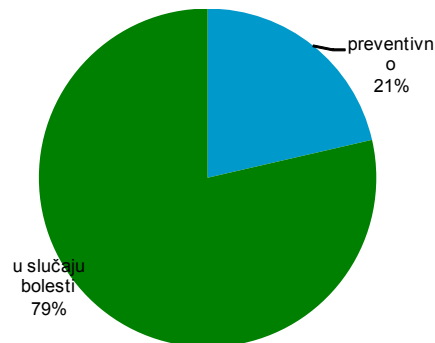
Grafik 3.6. Da li ste taj tretman imali u državnoj bolnici?



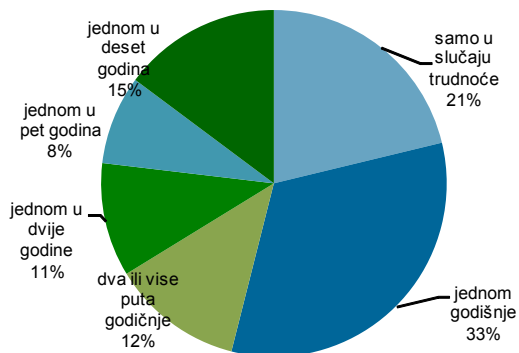
Grafik 3.7. *Koliko često posjećujete doktora?*



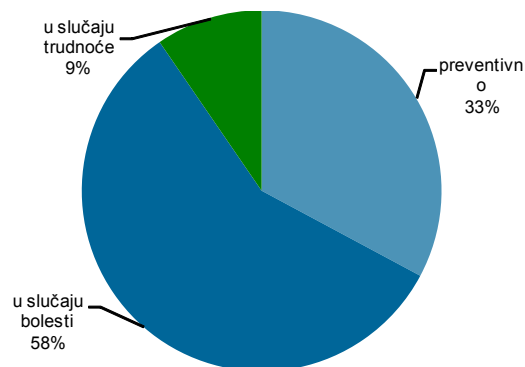
Grafik 3.8. *Da li posjećujete doktora preventivno ili samo u slučaju bolesti?*



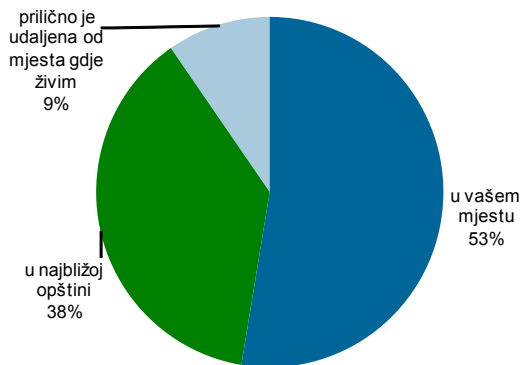
Grafik 3.9. *Koliko često posjećujete ginekologa?*



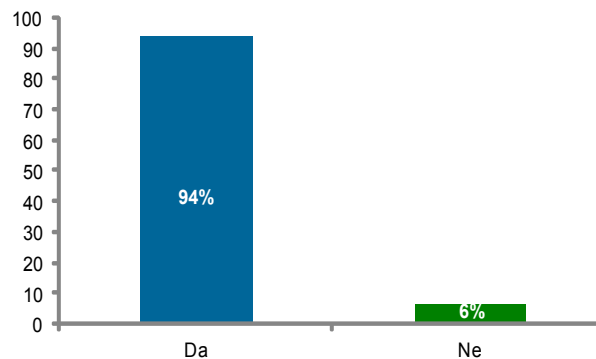
Grafik 3.10. *Da li posjećujete ginekologa preventivno, samo u slučaju bolesti ili u slučaju trudnoće?*



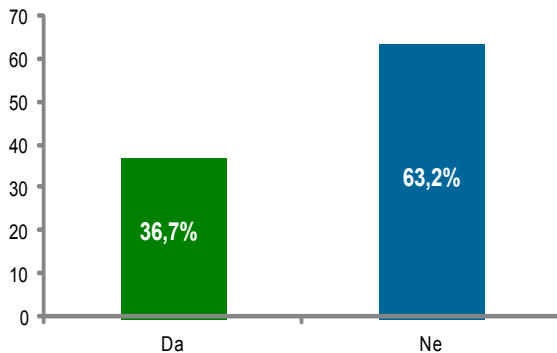
Grafik 3.11. Gdje se nalazi najbliža zdravstvena ustanova?



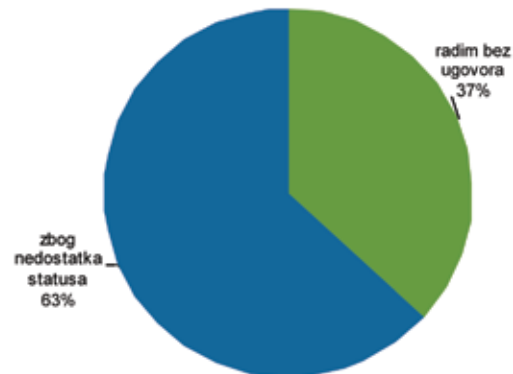
Grafik 3.12. Da li imate zdravstveno osiguranje?



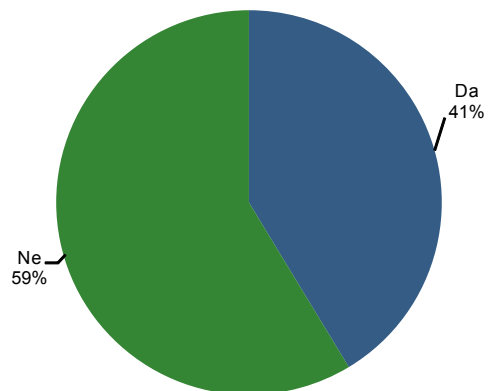
Grafik 3.13. Da li ste osigurani preko nekog od članova domaćinstva?



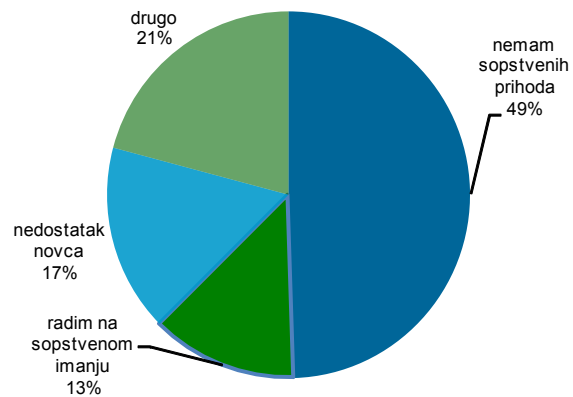
Grafik 3.14. Razlog zbog kojeg nemate zdravstveno osiguranje?



Grafik 3.15. Da li imate penzijsko osiguranje?



Grafik 3.16. Razlozi zbog kojih nemate penzijsko osiguranje?



DIO 4.1: ZAPOSLENOST I OSNOVNA DJELATNOST

Koja je osnovna djelatnost kojom se bavite – Od ukupnog broja zaposlenih žena, na pitanje koja je osnovna djelatnost kojom se bave, 27,9% žena se bavi zemljoradnjom, 10,1% stočarstvom, 9,5% žena se bavi voćarstvom i povrtarstvom i 6,4% žena se bavi mljekarstvom i proizvodnjom sira i drugih mliječnih proizvoda. Čak 46,6% žena je odgovorilo da je njihova primarna djelatnost nešto sasvim drugo. Među drugim zanimanjima najviše se ističu žene koje se bave kućnim poslovima, one koje su zaposlene u zdravstvu, trgovini, ugostiteljstvu, zatim čene koje su prosvjetne radnice, dok među njima i ma i penzionerki.

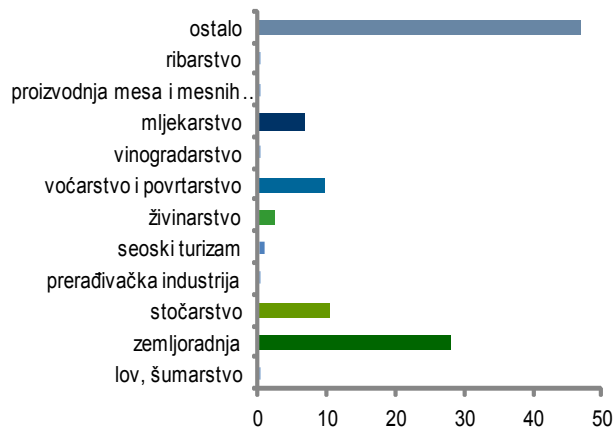
Koji je Vaš status na poslu koji obavljate – Posmatrajući žene koje obavljaju neke od već navedenih djelatnosti, 47,1% su žene koje su vlasnice ili suvlasnice porodičnog imanja koje ne zapošljava plaćene radnike, 46,3% žena su poljo-privredne radnice na svom posjedu koje ne zapošljavaju plaćene radnike, dok je 4,8% žena koje su vlasnice ili suvlasnice imanja koje ima određeni broj zaposlenih radnika.

Da li samovoljno obavljate posao – Na pitanje da li žene samovoljno obavljaju svoj posao, čak 95,3% žena je odgovorilo potvrdno, odnosno da je posao kojim se bave njihov slobodni izbor.

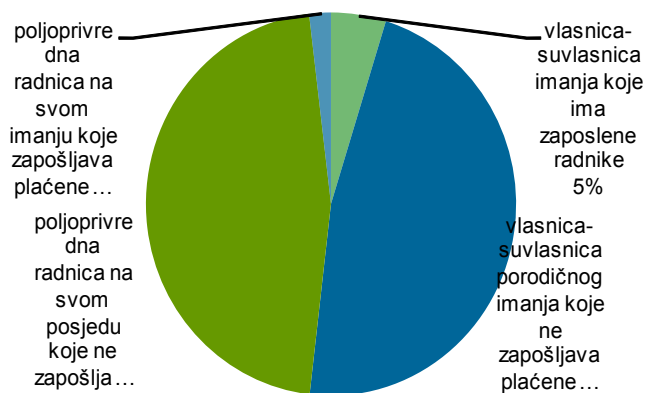
Koliko sati dnevno provedete u poslovima vezanim za kuću i imanje – Žene koje se uglavnom bave poslovima vezanim za imanje, u prosjeku provode i po nekoliko sati na tim aktivnostima. 58,9% žena provodi od 1h do 3h obavljajući posove vezane za imanje, 45,2% žena na tim poslovima izdvaja čak od 4h do 6h, dok 13,8% na imanju provodi i do 10h. Kada govorimo o poslovima vezanim za kuću, 28,4% žena provodi od 1h do 3h u kućnim poslovima, 16,5% žena na ove poslove troši od 4h do 7h, dok 7,3% obavlja kućne poslove i do 10h.

DIO 4.1: ZAPOSLENOST I OSNOVNA DJELATNOST - GRAFICI

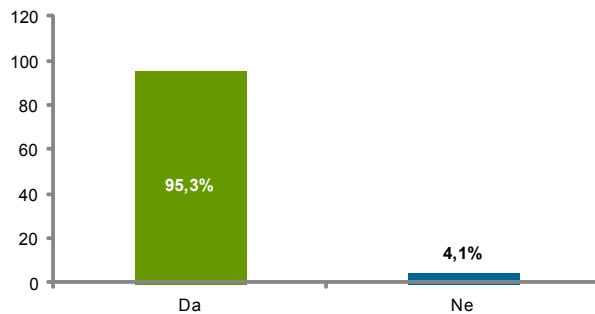
Grafik 4.1.1. Koja je osnovna djelatnost kojom se bavite?



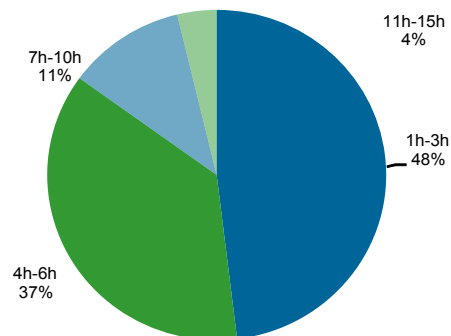
Grafik 4.1.2. Koji je Vas status na poslu koji obavljate?



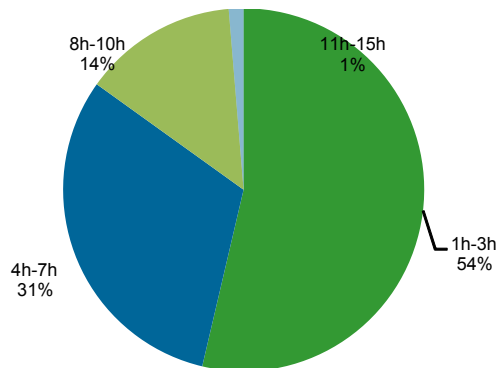
Grafik 4.1.3. Da li samovoljno obavljate posao?



Grafik 4.1.4. Koliko sati dnevno provedete u poslovima vezanim za imanje?



Grafik 4.1.5. Koliko sati dnevno provedete u poslovima vezanim za kuću?



DIO 4.2: NEZAPOSLENI

Da li ste ranije tražili posao – Od ukupnog broja nezaposlenih žena u ruralnim oblastima Crne Gore koje su odgovorile na ovo pitanje, 58,7% je izjavilo da uopšte nijesu tražile posao. Kao osnovni razlog zbog kojeg nijesu ranije tražile posao navode, čak u 26,7% slučajeva da su domaćice i da obavljaju kućne poslove kao i poslove vezane za imanje, 15,7% ispitanica još uvijek uči ili studira, 10,3% je izjavilo da su šanse za dobijanje posla veoma male dok je isti broj žena penzionisan. Među njima ima i onih koje su izjavile da su razlozi nešto sasvim drugo (4,7%), od kojih su najčešće navodile da ne žele da rade.

Da li koristite usluge Zavoda za zapošljavanje – Na pitanje da li žene koriste usluge Zavoda za zapošljavanje, 41,6% žena je odgovorilo da koristi ove vrste usluga, 54,8% ne koristi, dok je 3,5% žena izjavilo da u bliskoj budućnosti planira da koristi ove usluge. Od ukupnog broja žena koje koriste ove vrste usluga, 44,6% je izjavilo da najčešće koristi savjete koje dobijaju u Zavodu za zapošljavanje, 43,9% žena koriste usluge posredovanja, dok 3,3% žena posjećuju obuke koje organizuje Zavod za zapošljavanje Crne Gore.

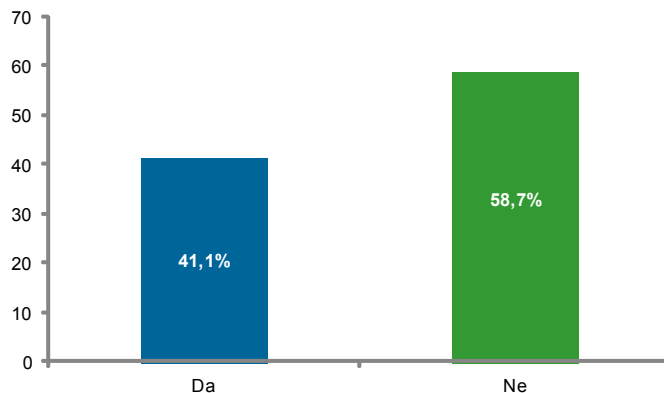
Da li ste zadovoljni uslugama koje Vam pružaju – Ukoliko posmatramo onaj broj žena koje koriste usluge koje im pruža Zavod za zapošljavanje, 49,4% je izjavilo uopšte nijesu zadovoljnim pruženim uslugama, dok 33,5% žena zadovoljnim uslugama Zavoda.

Da li ste odbili neki posao koji vam je ponuđen – Na pitanje da li su odbile neki posao koji im je ponuđen, 12,5% žena odgovorilo da jeste, dok 87,6% žena nije. Takođe, kada se radi o određenim obukama ili kursevima, na pitanje da li su pohađale nešto od navedenog, 12,4% žena je izjavilo da jeste, dok je 87,6% izjavilo da nije pohađalo nikakv kurs ili neku drugu vrstu obuke. Kao osnovni razlog zbog kojeg nijesu pohađale ove vrste obuka navode, udaljenost mjesta gdje žive, nedovoljan stepen obrazovanja ili nešto sasvim drugo.

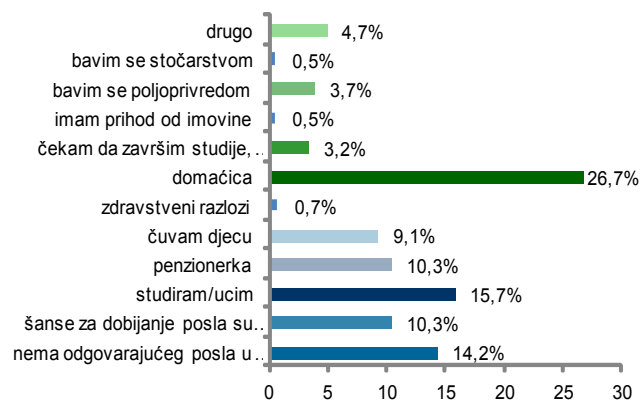
Koliko dugo tražite posao – Od ukupnog broja nezaposlenih žena koj esu obuhvaćene ovim istraživanjem, 5,4% traži posao od 1 do 5 godina, 5% od 6 do 10 godina, dok je 3,6% u potrazi za poslom čak duže od 10 godina. Pri likom traženja posla one preduzimaju određene dodatne aktivnsoti koje se prvenstveno odnose kontaktiranje pri-jatelja (30,8%), direktno kontaktiranje poslodavaca (25,1%), dok je 11,7% žena izjavilo da čeka poziv iz Zavoda za zapošljavanje. Ostatak nezaposlenih žena koristi neke druge aktivnosti među kojima se ističu kontaktiranje privatnih agencija za zapošljavanje, prijavljivanje na konkurse, traženje adekvatne opreme za započinjanje privatnog biznisa, kao i to da čekaju rezultate konkursa.

DIO 4.2: NEZAPOSLENI - GRAFICI

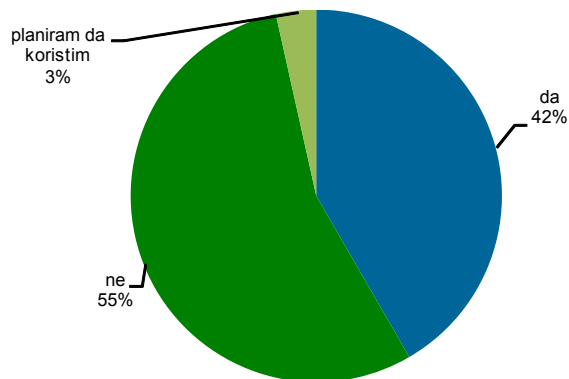
Grafik 4.2.1. Da li ste ranije tražili posao?



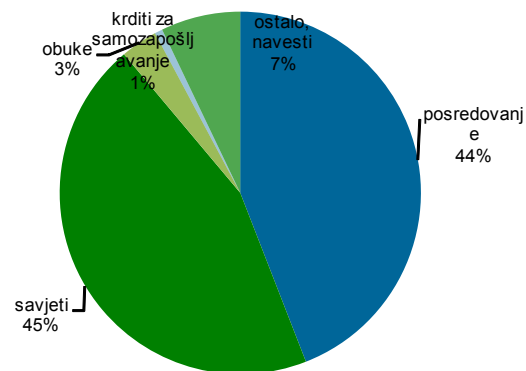
Grafik 4.2.2. Zasto niste tražili posao ranije?



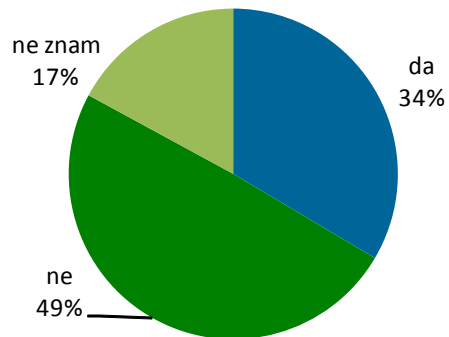
Grafik 4.2.3. Da li koristite usluge Zavoda za zapošljavanje?



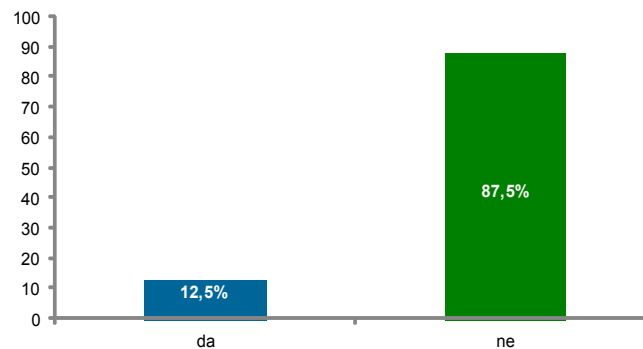
Grafik 4.2.4. Koje vrste usluga?



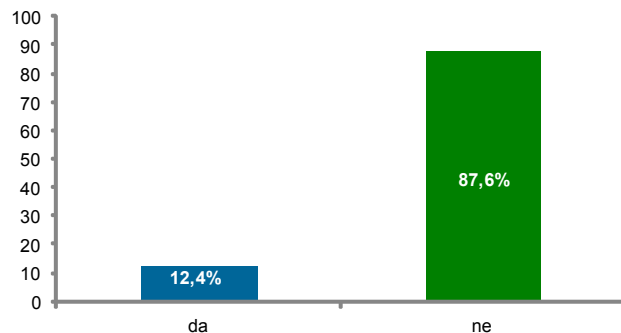
Grafik 4.2.5. Da li ste zadovoljni uslugama koje Vam pružaju?



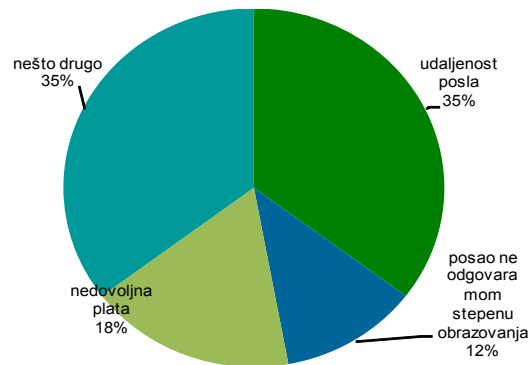
Grafik 4.2.6. Da li ste odbili neki posao koji vam je ponuđen?



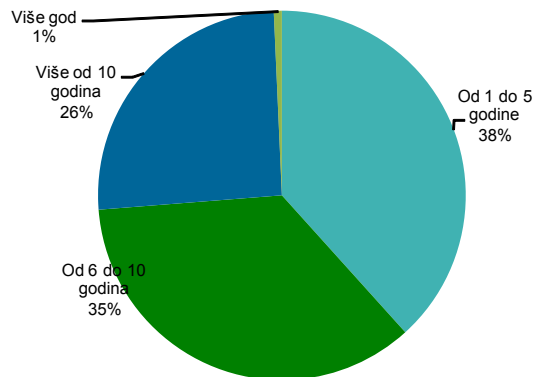
Grafik 4.2.7. Da li ste pohađali neki kurs ili obuku?



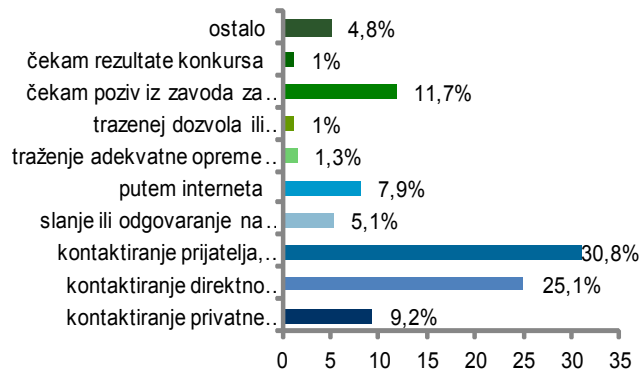
Grafik 4.2.8. Ukoliko nijete zasto?



Grafik 4.2.9. Koliko dugo tražite posao?



Grafik 4.2.10. Koje dodatne aktivnosti preduzimate tokom traženja posla?



DIO 5: DONOŠENJE ODLUKA

Ko vodi brigu o djeci - U ruralnim oblastima u Crnoj Gori, najčešće majka vodi brigu o djeci (u 57,67% slučajeva). Dok u ukupno 32,25% majka i otac jednako vode brigu o djeci. Sa druge strane u samo 1,44% slučajeva najčešće otac vodi brigu o djeci, dok djede i babe vode brigu o djeci kod 0,84% domaćinstava. Svi članovi domaćinstva vode brigu o djeci u 6,83% slučajeva.

Ko obavlja kućne poslove - Kućne poslove najčešće obavlja majka. Od ukupnog broja ispitanica, 65,97% je odgovorilo da kućne poslove najčešće obavlja majka, dok u 17,76% slučajeva kućne poslove obavljaju svi članovi domaćinstva. Suprug i supruga obavljaju zajedno kućne poslove u 9,23% domaćinstava, dok to najčešće rade djeca u 3,57% slučajeva. Učete očeva u obavljanju kućnih poslova je dosta nisku u odnosu na učete majki.

O poslovima izvan domaćinstva se najčešće staraju majka i otac zajedno. Od ukupnog broja ispitanica, u 28,35% domaćinstava poslove izvan domaćinstva obavljaju supruga i suprug zajedno. Najčešće majka obavlja kućne poslove izvan domaćinstva u 22,85% slučajeva, dok je procenat kad su u pitanju očevi na približno istom nivou (22,18%).

Ko najčešće učestvuje u donošenju važnih porodičnih odluka - Kad je riječ o donošenju važnih porodičnih odluka, očevi imaju važniju ulogu. Ukupno 36,64% ispitanica je odgovorilo da važne porodične odluke donose supruga i suprug zajedno, dok je njih 23,82% odgovorilo da u donošenju važnih odluka učestvuje cijela porodica. Takođe, 21,52% ispitanica je odgovorilo da važne odluke najčešće donosi suprug, a 18,02% njih je odgovorilo da važne odluke najčešće donose majke.

Od ukupnog broja ispitanica, 39,73% njih raspolaže kućnim budžetom u potpunosti, dok 34,80% žena djelimično raspolaže kućnim budžetom. Sa druge strane, 25,46% ispitanica ne raspolaže kućnim budžetom.

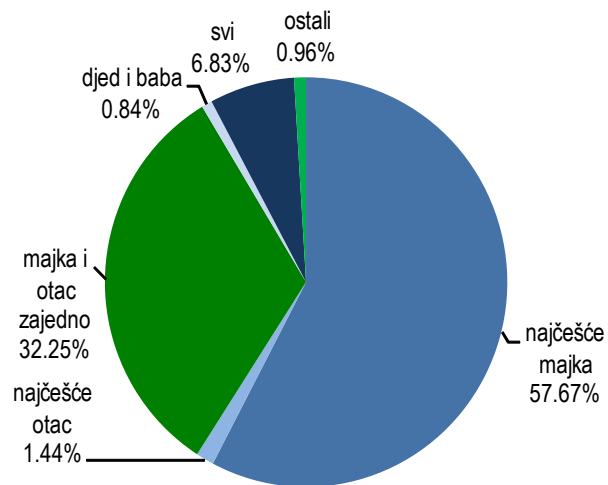
Ko donosi odluke o potrošnji novca u domaćinstvu - Učešće žena u donošenju odluka o potrošnji je znatno manje od učešće supruge. Ukupno 50,42% ispitanica je odgovorilo da najčešće suprug donosi odluku o potrošnji, dok u 18,33% slučajeva odluku donose suprug i supruga zajedno. Od ukupnog broja ispitanica, 13,33% njih je odgovorilo da odluku o potrošnji najčešće donosi supruga.

Ko donosi odluke o poljoprivrednoj proizvodnji - Od ukupnog broja ispitanica, 40,03% njih je odgovorilo da odluku o poljoprivrednoj proizvodnji najčešće donose supruga i suprug zajedno, dok u 32,11% slučajeva odluku donosi cijela porodica. Takođe, 16,55% ispitanica je odgovorilo da odluku o poljoprivrednoj proizvodnji donosi žena, a 10,47% suprug.

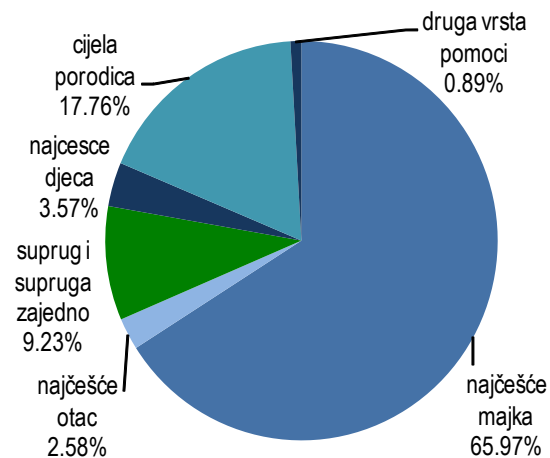
Da li imate sopstveni bankovni račun - Ukupno 37,5% ispitanica ima otvoren račun u nekoj od banaka, dok njih 62,5% nema otvoren bankovni račun. Kad je u pitanju donošenje odluka, uglavnom supruga i suprug zajedno donose odluke o rasporedu radnih aktivnosti (u 37,12% slučajeva od ukupnog broja anketiranih), a u 33,12% slučajeva je uključena cijela porodica u donošenju odluke. U 15,10% domaćinstava u Crnoj Gori, odluku o rasporedu radnih aktivnosti donosi žena, a u 12,47% domaćinstava suprug.

DIO 5: DONOŠENJE ODLUKA – GRAFICI

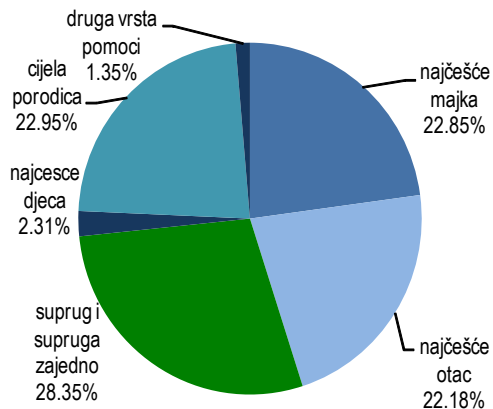
Grafik 5.1: Ko vodi brigu o djeci?



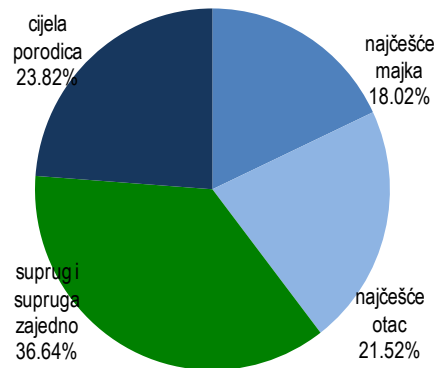
Grafik 5.2: Ko obavlja kućne poslove?



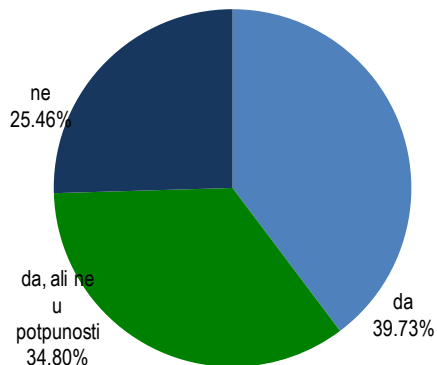
Grafik 5.3: Ko se stara o poslovima izvan domaćinstva?



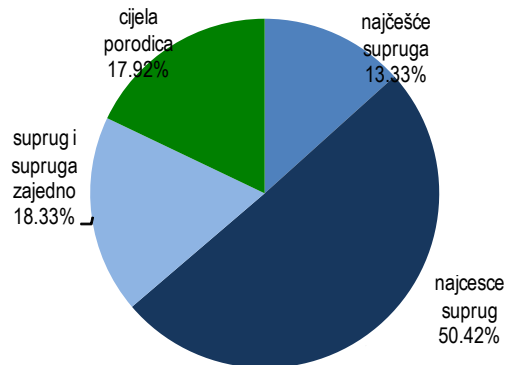
Grafik 5.4: Ko najčešće učestvuje u donošenju važnih porodičnih odluka?



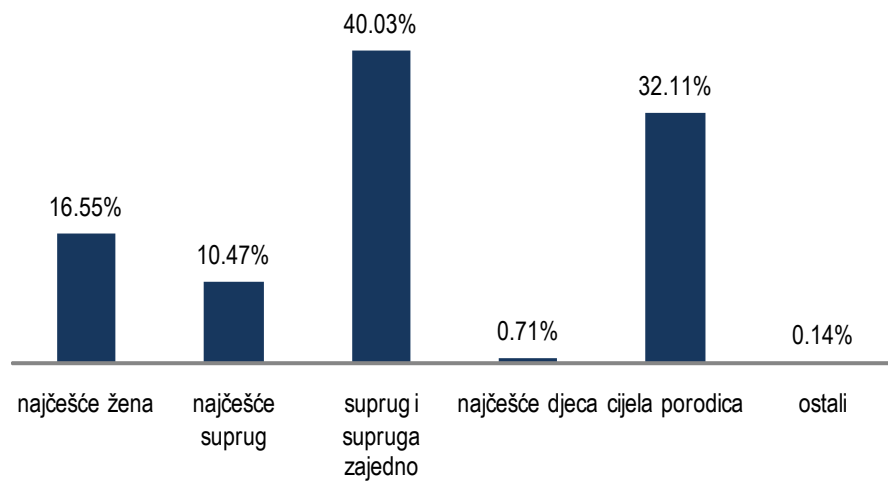
Grafik 5.5: Da li raspoložete porodičnim budžetom?



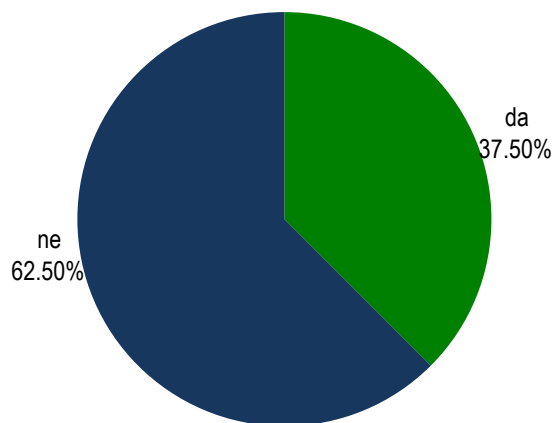
Grafik 5.6: Ko donosi odluke o potrošnji novca u domaćinstvu?



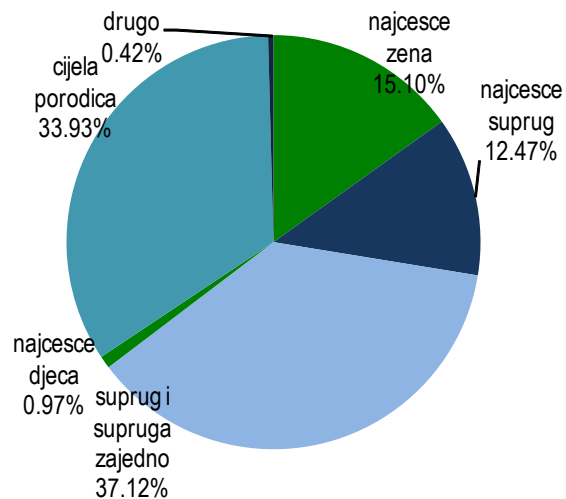
Grafik 5.7: Ko donosi odluke o poljoprivrednoj proizvodnji?



Grafik 5.8: Da li imate sopstveni bankovni račun?



Grafik 5.9: Ko donosi odluke o rasporedu radnih aktivnosti na Vašem imanju?



DIO 6: USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE

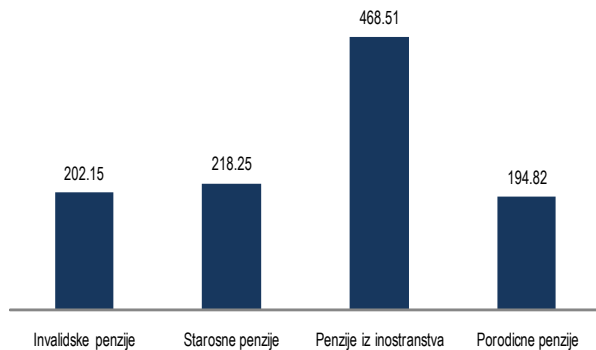
Prosječna primanja u € - Prosječno primanje ispitanica po osnovu invalidske penzije je 202,15 €, dok je iznos starosne penzije na nešto većem nivou od 218,25 €. Iznos koji ispitanice primaju po osnovu penzije iz inostranstva je 468,51 €, a znatno niži iznos od 194,82 € odgovara porodičnoj penziji.

Prosječna visina primanja po osnovu studentskog kredita i stipendije je 122,29 €. Naknada za socijalnu pomoć u prosjeku iznosi 102,46 €, doku primanja po osnovu poljoprivredne penzije iznose 40 €.

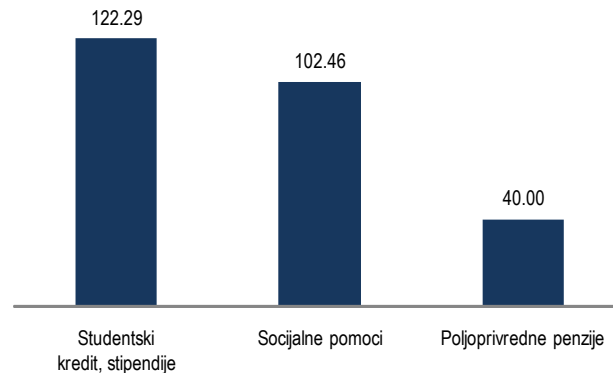
Od ukupnog broja anketiranih, 34,6% ispitanica koristi usluge koje nudi Zavod za zapošljavanje Crne Gore, dok njih 65,4% ne koristi usluge Zavoda.

DIO 6: USLUGE SOCIJALNE ZAŠTITE - GRAFICI

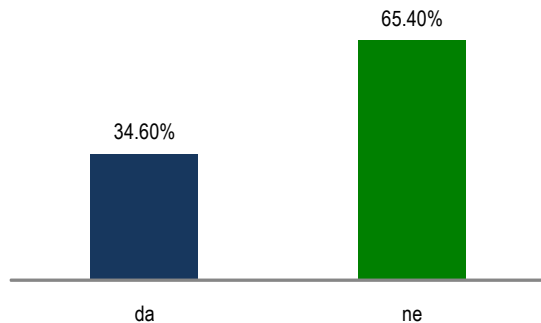
Grafik 6.1: Prosječna primanja u €



Grafik 6.2: Prosječna primanja u €



Grafik 6.3: Da li koristite usluge ZZZ CG?



DIO 7: OSTALI IZVORI PRIHODA DOMAĆINSTVA

Da li ste primaoci MOP-a - Od ukupnog broja domaćinstava, 4,28% prima materijalno obezbjeđenje porodice, dok 95,72% porodica nema primanje po tom osnovu. Ukupno 52,4% od ukupnog broja domaćinstava koja primaju MOP je registrovano na supruga, dok je preostalih 47,6% registrovano na ženskog člana domaćinstva.

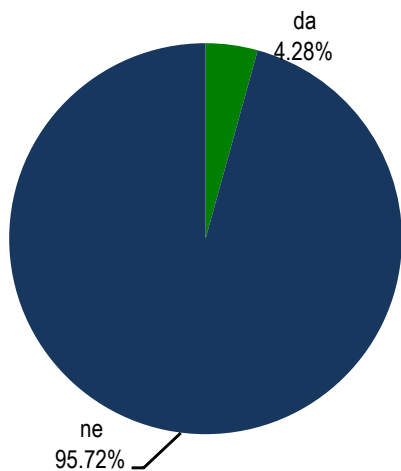
Da li ste primaoci dječjeg dodatka - Ukupno 4,29% domaćinstava prima dječji dodatak, dok ukupno 95,71% domaćinstava nema primanje po osnovu dječjeg dodatka.

Da li primete invalidninu ili tjelesno oštećenje - Od ukupnog broja anketiranih domaćinstava, 0,83% ima primanje po osnovu invalidnine, dok 99,17% porodica nema prima invalidninu. Takođe, veoma mali broj domaćinstava ima primanje po osnovu tjelesnog oštećenja (0,73%).

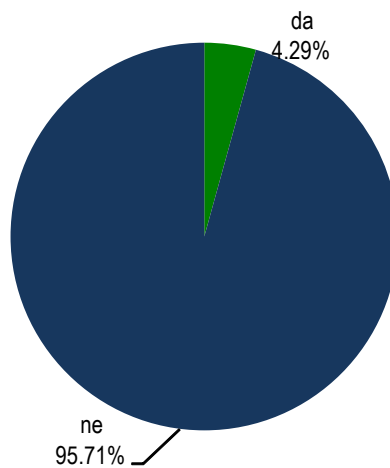
Da li primete sredstva po osnovu zakonske obaveze izdržavanja - Ukupno 0,73% domaćinstava prima sredstva po osnovu zakonske obaveze izdržavanja, dok je samo 0,95% anketiranih domaćinstava primilo neku vrstu jednokratne pomoći. Veoma mali broj domaćinstava prima sredstva po osnovu tuđe njege i pomoći (0,94%), dok je svega 0,21% domaćinstava uključeno u neke druge oblike socijalne pomoći. Od ukupnog broja anketiranih, 1,10% ispitanica je koristilo naknadu za otpremninu za novorođeno dijete, dok njih 98,90% nije imalo primanja po ovom osnovu.

DIO 7: OSTALI IZVORI PRIHODA DOMAĆINSTVA - GRAFICI

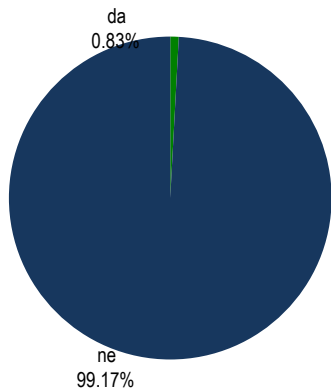
Grafik 7.1: Da li ste primaoci MOP-a?



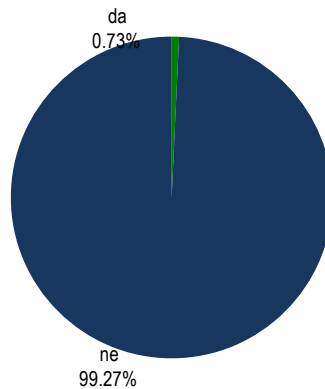
Grafik 7.2: Da li ste primaoci dječjeg dodatka?



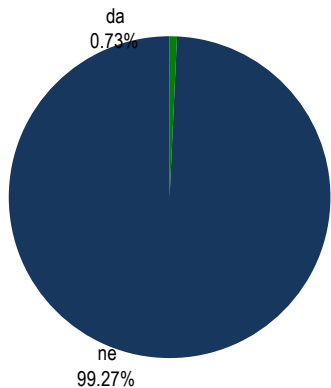
Grafik 7.3: Da li primate invalidninu?



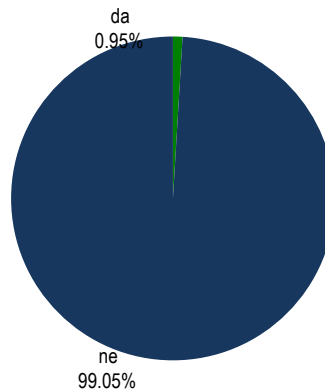
Grafik 7.4: Da li primate naknadu za tjelesno oštećenje?



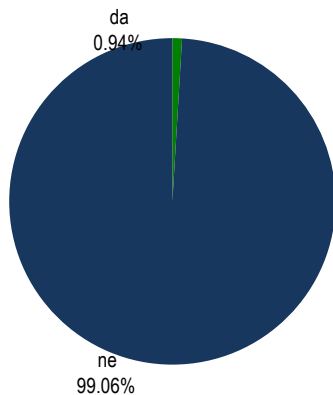
Grafik 7.5: Da li primate sredstva po osnovu zakonske obaveze izdržavanja?



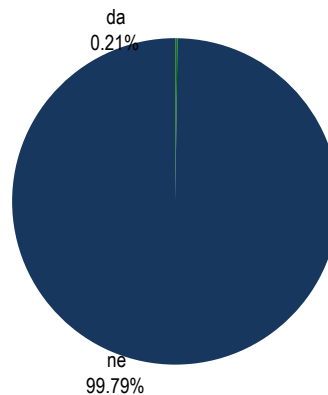
Grafik 7.6: Da li ste primal jednokratnu pomoć?



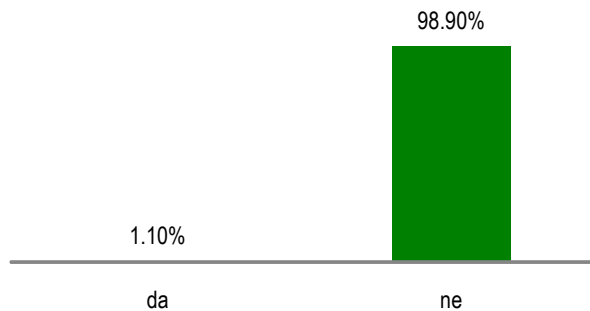
Grafik 7.7: Da li primete sredstva po osnovu tuđe njege i pomoci?



Grafik 7.8: Da li ste uključeni u druge socijalne programe?



Grafik 7.9: Da li ste koristili naknadu za otpremninu za novorođeno dijete?



DIO 8: INFORMACIONO – KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE

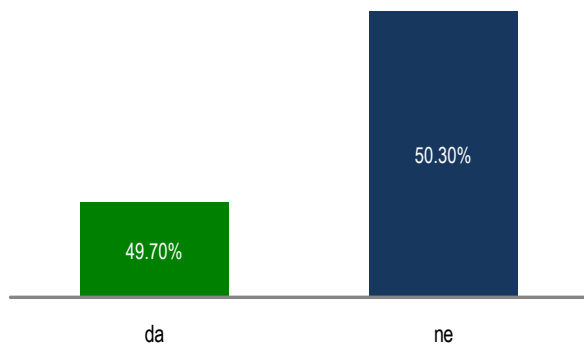
Da li imate računar - Od ukupnog broja ispitanih, 49,70% ispitanica je odgovorilo da ima, dok njih 50,30% nema računar. Sa druge strane, od ukupnog broja ispitanica koje imaju računar njih 70,5% je osposobljeno za rad na računaru, a od kojih 77,5% ima pristup internetu.

Članstvo u organizacijama i uključenost žena u političke aktivnosti - Od ukupnog broja anketiranih, 94,60% ispitanica nijesu članice neke organizacije, dok je svega 5,4% žena iz ruralnih oblasti Crne Gore član neke organizacije. Sa druge strane, nešto veći broj žena je uključen u političke aktivnosti (7,15% od ukupnog broja anketiranih), a 92,85% žena nije uključeno u političke aktivnosti u mjesnim zajednicama.

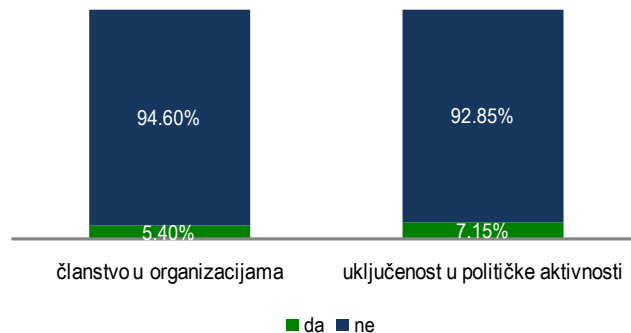
Čitanje novina i dodatna edukacija - Ukupno 73,74% ispitanica čita novine, a 26,05% bi željelo da se dodatno edukuje. Sa druge strane, veliki procenat od ukupnih broja anketiranih žena ne želi dodatno obrazovanje (73,95%).

DIO 8: INFORMACIONO – KOMUNIKACIONE TEHNOLOGIJE - GRAFICI

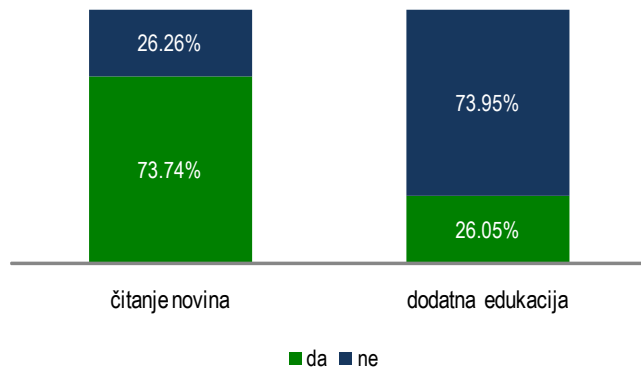
Grafik 8.1: Da li imate računar?



Grafik 8.3: Članstvo u organizacijama i uključenost žena u političke aktivnosti



Grafik 8.4: Čitanje novina i dodatna edukacija



DIO 9: SEOSKA INFRASTRUKTURA

Zadovoljstvo kvalitetom putne infrastrukture i javnog prevoza - Kad je riječ o kvalitetu seoske infrastrukture, 19% ispitanica je odgovorilo da je putna infrastruktura odlična, 16,8% je odgovorilo da je vrlo dobra, a najviše njih (38,4%) je odgovorilo da je putna infrastruktura zadovoljavajuća. Sa druge strane, 7,1% od ukupnog broja anketiranih je odgovorilo da je putna infrastruktura u veoma lošem stanju i bez uslova.

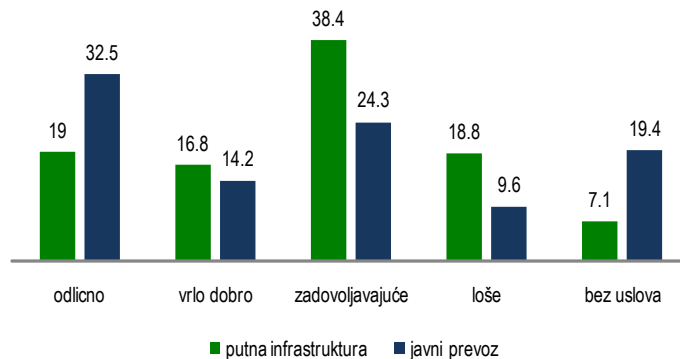
Zadovoljstvo kvalitetom infrastrukture u obrazovnom i zdravstvenom sistemu - Sa stanovišta stanja puteva u zimskom periodu, 29,83% ispitanica je odgovorilo da je otvorenost puteva odlična, a 14,30% da je loša. Ukupno 7,20% ispitanica je odgovorilo da je otvorenost puteva jako loša u zimskom periodu.

Kvalitet i ocjena seoske infrastrukture - Ukupno 32,5% ispitanica je odgovorilo da je kvalitet javnog prevoza odličan, dok je njih 14,2% ocijenilo javni prevoz kao vrlo dobar. Da je javni prevoz loš se izjasnilo ukupno 9,6% od ukupnog broja ispitanih, dok je 19,4% ispitanica ocijenilo javni prevoz kao veoma loš i bez uslova. Kvalitet infrastrukture u obrazovnom sistemu je odličan za 12,6% ispitanica, dok je njih 39,4% odgovorilo da je obrazovni sistem na zadovoljavajućem nivou. Sa druge strane, 20,6% ispitanica je odgovorilo da je stanje u obrazovnom sistemu loše, a 13% da je obrazovni sistem bez uslova. Od ukupnog broja ispitanica, 15% njih je ocijenilo zdravstveni sistem kao odličan, dok je njih 30,9% odgovorilo da je kvalitet zdravstvenog sistema zadovoljavajući. Međutim, 22,9% ispitanica je ocijenilo stanje u zdravstvenom sistemu kao loše, dok je 22,6% njih ocijenilo zdravstveni sistem bez uslova. Na skali od 1 do 5, seoska infrastruktura je ocijenjena sa 2,78, dok je prosječna ocjena kvaliteta javnog prevoza nešto niža i iznosi 2,69. Takođe, seoska infrastruktura u obrazovnom sistemu je ocijenjena sa 3,07, dok ocjena kvaliteta infrastrukture u zdravstvenom sistemu na skali od 1 do 5, iznosi 3,29.

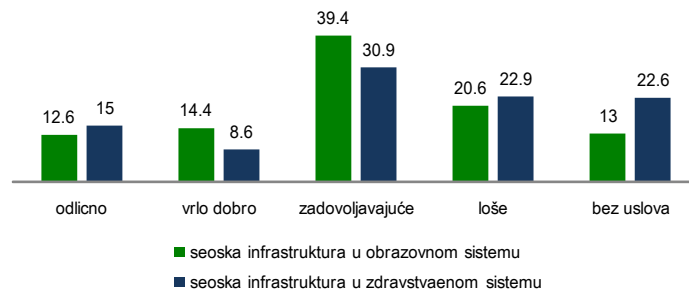
Prosječna udaljenost institucija - U prosjeku je najbliža prodavnica udaljena od domaćinstava za 1504,21 m, dok je najbliža fabrika u prosjeku udaljena 7572,14 m. Najbliža bolnica je udaljena 7878,15 m, dok je najbliža apoteka u prosjeku udaljena 6199,81 m. Prosječna udaljenost mjesne kancelarije za vađenje ličnih dokumenata je 6130,41 m, dok je veterinarska stanica u prosjeku udaljena 5719,11 m. U 33,09% ruralnih oblasti postoji ambulanta, a u 85,15% postoji osnovna škola.

DIO 9: SEOSKA INFRASTRUKTURA - GRAFICI

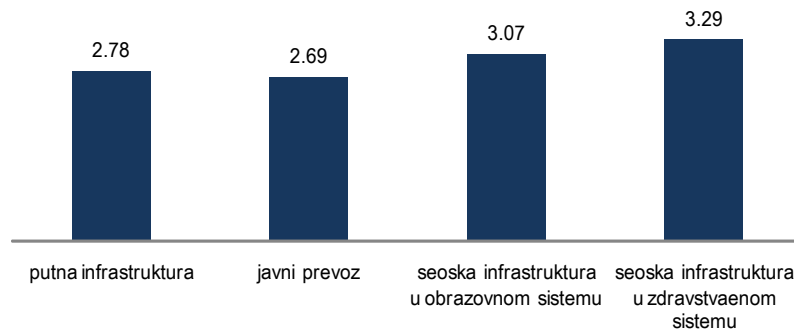
Grafik 9.1: Zadovoljstvo kvalitetom putne infrastrukture i javnog prevoza



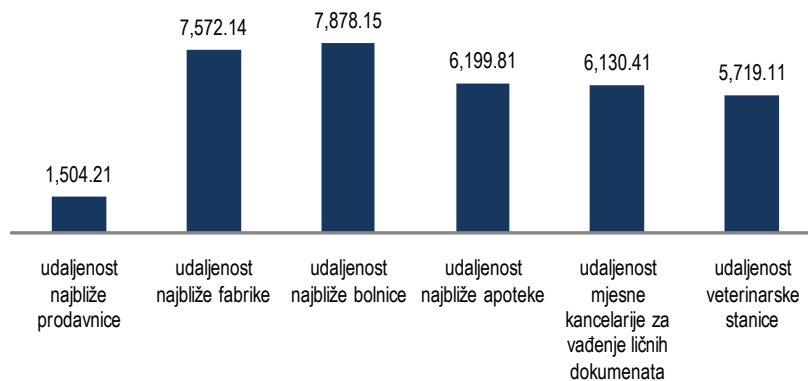
Grafik 9.2: Zadovoljstvo kvalitetom infrastrukture u obrazovnom i zdravstvenom sistemu



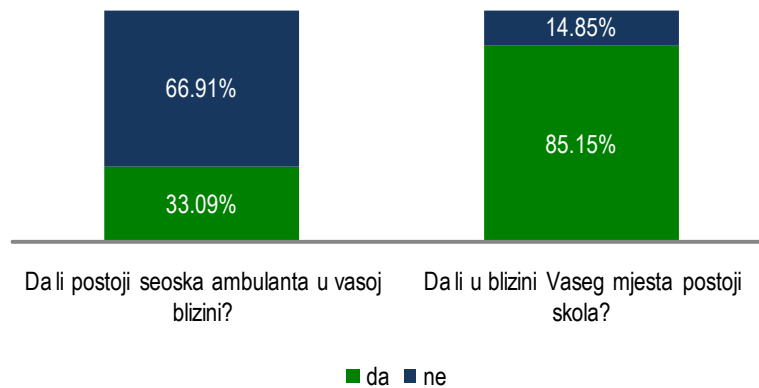
Grafik 9.3: Srednja ocjena seoske infrastrukture na skali od 1 do 5



Grafik 9.4: Prosječna udaljenost institucija (u m)



Grafik 9.5: Seoska ambulanta i škola



DIO 10: SUBJEKTIVNA OCJENA BLAGOSTANJA

Prosječne ocjene blagostanja na skali od 1 do 10 - Na skali od 1 do 10, ocjenom 7,94 je ocijenjeno zadovoljstvo porodičnim životom, dok je prosječna ocjena zadovoljstva života uopšte 7,17. Zadovoljstvo zdravljem je takođe visoko na skali od 1 do 10. Ispitanice su kvalitet smještaja ocijenile sa 7,02. Nešto lošije ocjene imaju društveni život, obrazovnje, sadašnji posao i standard života. Na skali od 1 do 10, zadovoljstvo društvenim životom je ocijenjeno sa 6,99, dok je zadovoljstvo obrazovanjem 6,09. Prosječna ocjena zadovoljstva standardnom života je 5,72, a skoro na sredini skale je ocjena sadašnjeg posla (5,07).

Prisustvo sastancima sindikata, političkim skupovima, protestima, demonstracijama ili potpisivanju peticije - Veoma mali broj ispitanica prisustvuje sastancima sindikata, političkim skupovima, demonstracijama ili potpisivanju peticije (8,40%). Da je društvena isključenost prisutna kod žena u ruralnim oblastima govori i podatak da nešto manje od četvrtine (24%) prisustvuje kulturnim ili sportskim događajima. U proteklih godinu dana samo 4,8% ispitanica od ukupnog broja anketiranih je imalo neku vrstu obuke. Od ukupnog broja obuka, 29,275 ispitanica je imalo kurs povezan sa poslom ili profesijom, dok je njih 31,71% imalo kurs iz oblasti rada na računaru. Takođe, skoro petina od ukupnog broja ispitanica je imalo kurs iz opšteg obrazovanja, a 17,07% kurs jezika. Svega 2,44% ispitanica je bilo uključeno u program obuke koje je organizovao Zavod za zapošljavanje.

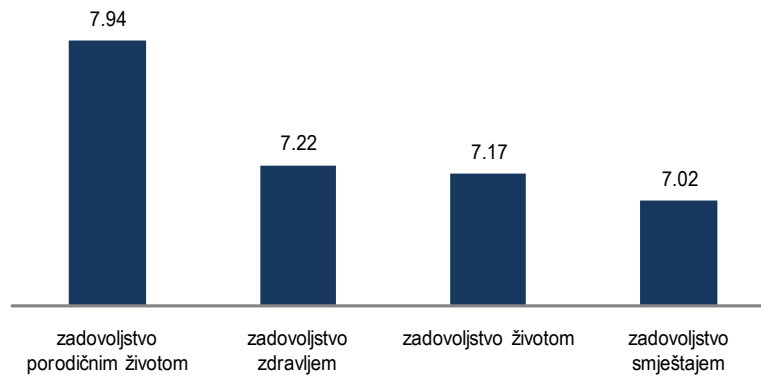
Koliko u prosjeku kontaktirate sa prijateljima ili porodicom - Od ukupnog broja ispitanica, 55,90% razgovara telefonom više puta u toku dana, dok njih 28,10% razgovara teleonom sa prijateljima ili porodicom svakog ili skoro svakog dana. Najmanje jednom mjesečno telefon koristi 9,30% ispitanica, a jednom ili dva puta mjesečno 3% ispitanica. Ukupno 2,90% anketiranih nema mogućnost da koristi telefon. Ukupno 58,80% ispitanica nema mogućnost da koristi elektronsku poštu, dok njih 9,6% koristi e'mail komunikaciju ređe od jednom godišnje. Veoma mali procenat anketi-

ranih, 5,90%, koristi e'mail za komunikaciju sa prijateljima i porodicom više puta dnevno, dok 9,3% koristi ovu vrstu komunikacije svakog ili skoro svakog dana.

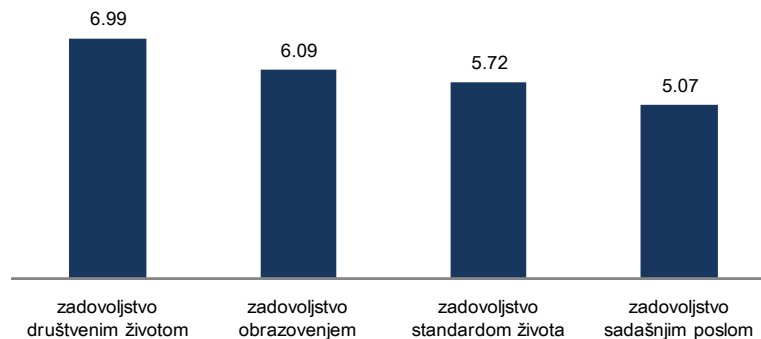
Da li putujete - Ukupno 68,70% žena iz ruralnih oblasti je odgovorilo da putuje. Od ukupnog broja onih koje putuju, 12,66% putuje jednom u dva mjeseca, 20,89% putuje jednom u pola godine, dok je nešto veći broj žena koje putuju samo jednom godišnje (22,53%). Najveće učešće imaju ispitanice koje putuju jednom rijetko i čini 43,92% onih koje su odgovorile potvrdno kad je riječ o putovanju.

DIO 10: SUBJEKTIVNA OCJENA BLAGOSTANJA – GRAFICI

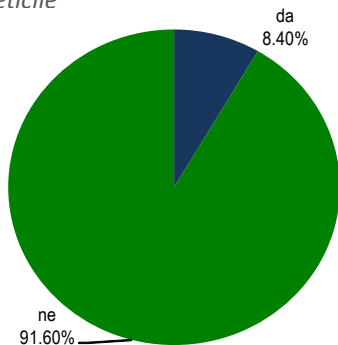
Grafik 10.1: Prosječne ocjene blagostanja na skali od 1 do 10



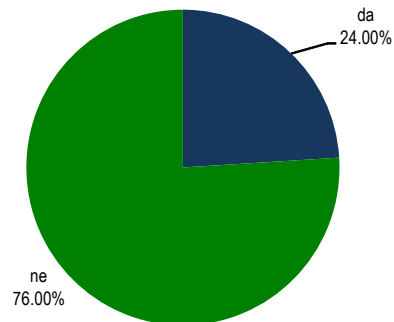
Grafik 10.2: Prosječne ocjene blagostanja na skali od 1 do 10



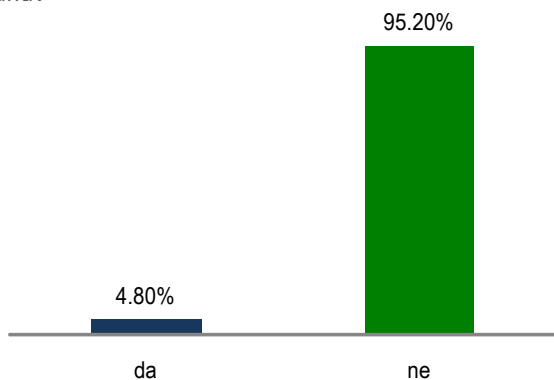
Grafik 10.3: Prisustvo sastancima sindikata, političkim skupovima, protestima, demonstracijama ili potpisivanju peticiie



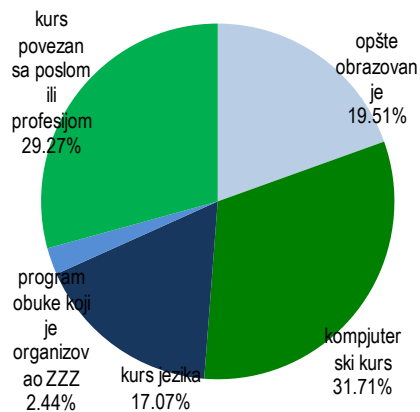
Grafik 10.4: Prisustvo kulturnom ili sportskom događaju



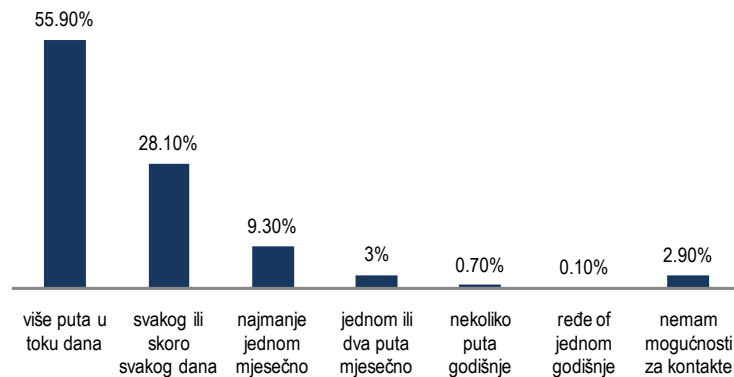
Grafik 10.5: Da li ste imali obuku ili kurs u poslednjih godinu dana?



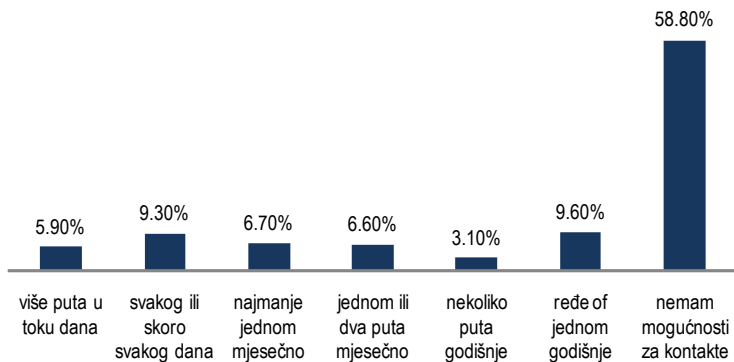
Grafik 10.6: Vrsta kursa



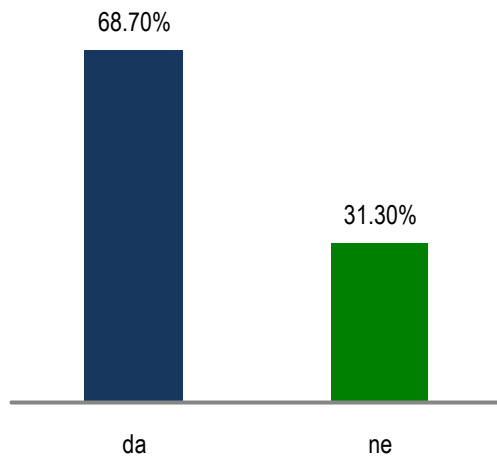
Grafik 10.7: Koliko u prosjeku kontaktirate sa prijateljima ili porodicom telefonom?



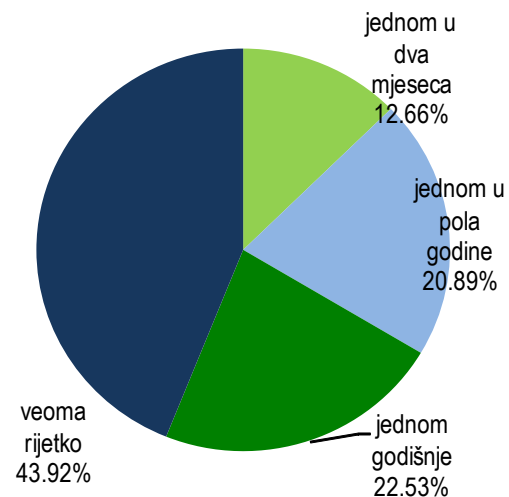
Grafik 10.8: Koliko u prosjeku kontaktirate sa prijateljima ili porodicom e-mailom?



Grafik 10.9: Da li putujete?



Grafik 10.10: Koliko često putujete?





PREPORUKE O
POBOLJŠANJU
POLOŽAJA
ŽENA NA SELU



DIO 2.1: PREPORUKE ZA BOLJI POLOŽAJ ŽENA NA SELU

Razvijenost ruralnih područja u Crnoj Gori nije na nekom zavidnom nivou, mada se država, prije svega Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, posljednjih godina zalaže na razvoju poljoprivrede i osnaživanju sela. Međutim, razvoj ruralnih oblasti mora da uključi i sagledavanje rodne jednakosti. Zbog uticaja tradicionalnih i patrijahalnih vrijednosti, problemi rodne nejednakosti su značajnije izraženi u ruralnim oblastima nego u gradu. Jedan od problema sa kojima se sela suočavaju su staračka domaćinstva, koja su jednim dijelom rezultat nepovoljnog položaja žena na selu. Populacioni razvoj ruralnih oblasti je slab, jer mlađe žene ne žele da ostanu na selu tako da je prisutan veći stepen emigracije, što daje signal da treba sprovesti akcije u ovom dijelu. U Crnoj Gori danas postoje veoma brojna pitanja koja u što kraćem roku treba rješavati, a tiču se života i rada žena na selu, bavljenja porodičnim poljoprivrednim djelatnostima, ruralne sredine, ruralnih zajednica, porodice kao i uloge i položaja seoskih žena.

S obzirom da je dominantna privredna djelatnost u ruralnim oblastima poljoprivreda, potrebno je sprovesti mnoge aktivnosti u cilju razvoja poljoprivrede koje bi imale pozitivne efekte na poboljšanje uslova života na selu. Ukupan razvoj poljoprivrede nije moguć bez razvoja seoskih područja u cjelini, kao i bez unapređenja uslova života na selu. Ruralna sredina, zbog svojih karakteristika i specifičnosti i velike razlike u odnosu na urbani dio, zahtijeva posebnu pažnju. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja sprovodi konkretne aktivnosti u ostvarivanju ovog cilja.

Pitanje žena na selu, danas nije tema kojoj se pristupa na način koji bi omogućio rješavanje brojnih pitanja i smanjenje njihove marginalizacije u crnogorskom društvu. O njima se govori samo onda kada se bira uzorna seoska žena, koja svojim kvalitetima i težnjom da poboljša svoj status učestvuje na različitim manifestacijama koje svojim sadržajem, vrijednostima koje se promovišu i pitanjima koja se sve češće postavljaju, prvenstveno visoko vrednuju patrijarhalne vrijednosti i vezanost žena uz tradicionalnu ulogu domaćice, majke i radnice na svom imanju.

U ruralnim oblastima Crne Gore su veoma prisutni tradicionalni mehanizmi odlučivanja, običaji i prakse koje su dominantni, često isključuju žene iz života zajednice i odlučivanja o njenom razvoju. Takođe, kvalitet života u ruralnim oblastima zavisi od aktivnog učešća žena u planiranju razvoja sela, s obzirom da su one najdirektnije povezane sa svakidašnjim životom. Na osnovu dobijenih rezultata iz istraživanja može se vidjeti da žene manje učestvuju u donošenje odluka domaćinstva, a da su više uključene u obavljanje kućnih poslova.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u svojim programima i projektima pažnju posvećuje i rodnoj ravnopravnosti. Program za razvoja poljoprivrede i ruralnih područja u okviru IPARD 2007 – 2013 Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja će se starati da se pomoć predviđena projektom koristi kao podrška promociji ljudskih prava i osnovnih sloboda, većem poštovanju prava manjina, kao i promociji rodne ravnopravnosti i nediskriminacije. U programiranju, sprovođenju, praćenju i evaluaciji IPARD programa poštuju se princip ravnopravnosti muškaraca i žena i princip nediskriminacije. Sve mjere Programa biće otvorene svim korisnicima na ravnopravnoj osnovi, bez obzira na njihovu rasu, etničko porijeklo, religijska ubjeđenja i vjeru, ometenosti, starost ili seksualnu orijentaciju.

U cilju poboljšavanja uloge žena u ruralnim područjima Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je podržalo organizaciju obuke za obrazovanje seoskih žena koje je Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti organizovalo. Institucionalni razvoj i jačanje poljoprivrede Crne Gore – MIDAS predstavlja program podrške od strane Svjetske banke, koji takođe sadrži dimenziju polne jednakosti. Kroz ovaj program „Grant podrška za investicije u poljoprivredna gazdinstva“ od ukupnog broja aplikanata 10% su bile žene, a od ukupnog broja odobrenih projekata 5% su nosioci žene. Ovo iz razloga što investicije realizovane od strane žene su jedan od prioriternih kriterijuma za rangiranje projekata. Na taj način su žene koje žive u ruralnim krajevima stimulisane da učestvuju u programu dobijanja finansijske podrške za poboljšanje uslova proizvodnje na farmama.

Pored ovih programa, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja kroz niz drugih politika i strategija razvoj ruralnih sredina stavlja u prvi plan, a kroz te ciljeve i uključuje dimenziju rodne ravnopravnosti naglašavajući rodnu jednakost i

zastupljenost žena u cjelokupnom životu na selu i aktivnostima. Takođe, postoji i Strategija razvoja proizvodnje hrane i ruralnih područja koja precizira generalno razvoj sela, ali ne razmatra posebno pitanje ravnopravnosti polova.

Za 2011. godinu Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je planiralo ukupna sredstva za razvoj poljoprivrede Agrobudžetom. Ukupna planirana sredstva za sprovođenje mjera agrarne politike su €15,74 miliona. Od ukupnih sredstava Agrobudžeta za razvoj poljoprivrede, ruralni razvoj i ribarstvo su predviđena sredstva u iznosu od €14,07 miliona ili 89,38%. U odnosu na 2010. godinu planirana sredstva Agrobudžetom su manja za 15,72%, a u odnosu na 2009. godinu Agrobudžet je manji za 6,25%. Ministarstvo poljoprivrede sprovodi aktivnosti u cilju poboljšanja položaja ukupnog stanovništva u ruralnim sredinama kroz razne pomoći i subvenije za povećanje poljoprivredne proizvodnje. Takođe, ukupna planirana sredstva za 2011. godinu na ime mjera za povećanje ruralnog razvoja su na nivou od €6,16 miliona. Od toga, na ime mjera za poboljšanje kvaliteta života i širenje ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima se izdvaja €1,56 miliona. Takođe, značajna sredstva se izdvajaju na račun socijalnih transfera seoskom stanovništvu. Sve ovo ukazuje da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja čini značajne napore za razvoj sela i poboljšanje života u njima.

Sa druge strane, činjenica da samo 1,3% domaćinstava u ruralnim područjima koristi benefite Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja dovodi do zaključka da stanovništvo u selima moguće nije dovoljno informisano o mjerama i programima koje Ministarstvo sprovodi u cilju poboljšanja uslova na selu. U tom slučaju, potrebno je više promovisati programe i dodatno informisati i upoznati stanovništvo ruralnih sredina na koristi koje im se pružaju.

Prepoznajući specifični položaj i važnost uloge žena u seoskim područjima, urađeno je istraživanje na temu položaja žena na selu, na osnovu kojeg se mogu promovisati inicijative i davati preporuke za potpuni i dugoročni razvoj seoskih područja i mogućnost zapošljavanja, a posebno žena, a to su sljedeće:

- Poboljšati opšte životne uslove za žene na selu, naročito u pogledu stanovanja, sanitarnih uslova, električne energije, snabdijevanja vodom i komunikacijama;
- Poboljšati osnovne ekonomske i društvene aktivnosti na selu koje ne pogađaju sve žene u istoj mjeri, jer za neke one predstavljaju velike mogućnosti, dok su za druge vrlo naporan izazov i teškoće;
- Prevazići tradiciju i omogućiti ženama da budu vlasnice dijela imovine ili nekog poljoprivrednog dobra koji im pripada, jer je podatak da 0,3% žena u svom vlasništvu ima imovinu stečenu nakon dijeljenja porodične imovine i 3% žena ima vlasništvo nad poljoprivrednim dobrom, veoma zabrinjavajući;
- Omogućiti ženama na selu veći pristup obrazovanju, stručnom usavršavanju i izboru zanimanja (52,4% ima završenu srednju školu), jer za to postoje potencijali i kapaciteti, kako bi se bavile poslom koji žele, jer 46,3% su žene koje su neplaćene poljoprivredne radnice na svom posjedu. Veoma mali procenat žena je uključen u dodatnu edukaciju (obuke, seminari, kursevi), tako da je neophodno, a u cilju poboljšanja života u ruralnim oblastima, povećati učešće žena u obrazovne programe. Širenje znanja i sticanje novih vještina bi veoma doprinijelo cjelokupnom razvoju sela. Veoma je mali procenat žena koje imaju znanje za rad na računaru i koje koriste internet ukazuje na potrebu za organizovanje kurseva iz ove oblasti kako bi se povećale mogućnosti za zaposlenje sa jedne strane, a i eliminisala ograničenja ukoliko se neka od njih bavi biznisom;
- Poboljšati dostupnost finansijskim uslugama, kreditima i zajmovima za žene na selu kroz akcije Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, jer iako u većini slučajeva žene nemaju vlasništvo nad bilo kakvom imovinom, potreban im je određeni stimulans kako bi se probudila njihova svijest;
- Poboljšati zdravstvenu infrastrukturu i kvalitet usluga zdravstvene zaštite za žene na selu;

- Promovisati važnost očuvanja reproduktivnog zdravlja žena i podsticati ih na češće kontrole, njegu trudnica i porodilja, usluge i savjetovanja o planiranju porodice, i druge zdravstvene potrebe žena na selu jer one u većini slučajeva posjećuju ginekologe samo kada je u pitanju neka bolest (78,6%);
- Podsticati preduzeća koja ulažu u seoska područja da se u politikama zapošljavanja orijentišu ka ženama kao kvalitetnoj i pouzdanoj radnoj snazi jer ženski rad često predstavlja prirodni izvor koji se neograničeno iskorištava, a nepravedna podjela tržišta rada na tom području postaje sve oštrija jer su mnoge žene na selu zaposlene na poslovima koji nijesu priznati, zaštićeni i plaćeni iako su mjerljivi;
- Treba promovisati i podsticati razvoj preduzetništva žena na selu kao i projekte unapređenja poljoprivredne proizvodnje, ruralnog razvoja i ruralnog turizma, zapošljavanja i samozapošljavanja žena na selu. Zavod za zapošljavanje u okviru aktivnih politika zapošljavanja relaizuje program samozapošljavanja, s tim što bi trebalo povećati učešće žena iz ruralnih oblasti u tim programima. Takođe, potrebno je podržati žene koje imaju ideje u oblasti poljoprivredne proizvodnje čime bi se podstaklo agrarno preduzetništvo. Podsticanje razvoja preduzetništva bi se moglo ostvariti i kroz davanje određenih posekih olakšica za žene u biznisu;
- Omogućiti društveno priznanje neplaćenog i dobrovoljnog rada žena kao važnog udjela u bruto društvenom proizvodu i vrjednovati doprinos žena na selu u razvoju seoskih područja;
- Pokrenuti i povećati u što većoj mjeri ravnopravnost polova u relevantnim dokumentima Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja koja se odnose na seoska područja, a to su strategije, politike i akcioni planovi za razvoj lokalnih zajednica i seoskih područja, jer je ravnopravnost polova ključna za održivi razvoj društva u cjelini, pa tako i na lokalnom nivou i u seoskim područjima;

- Prilikom planiranja, izvršenja i kontrole budžeta Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja voditi računa o ravnopravnosti polova i više pažnje posvećivati programima za razvoj seoskih područja, kao i to da programi budu namijenjeni za posebne potrebe žena u tim područjima;
- Podsticati osnivanje organizacija ili udruženja čime bi se poboljšao društveni život žena, s obzirom da je samo 5,4% žena član neke organizacije. To bi značilo osnaživanje žena u smislu veće samostalnosti, sticanje većeg učešća u donošenju važnih odluka;
- Poboljšanje položaja žena podrazumijeva i povećanje ponude raznovrsnih sadržaja u oblasti brige, kulture, sporta itd. To podrazumijeva njihovo uključivanje u kulturne i sportske događaje, s obzirom je da mali procenat žena sa sela uključen u ove sfere društvenog života;
- Podsticati razvoj zadrugarstva čime bi se poboljšao ekonomski položaj žena, jer bi se udruživanjem mogle lakše upuštiti u ekonomske poduhvate. Sa druge strane, stvaranje zadruga omogućava ženama lakši pristup tržištu, smanjuju se rizici ekonomskih aktivnosti i stvara se bolja ekonomska osnova sa udruženim snagama. Takođe, ne treba zadrugu ograničiti samo na poljoprivrednu proizvodnju, jer sva sela imaju potencijal i mogućnosti za razvoj seoskog turizma (ponuda proizvoda i usluga koje su važne za razvoj turizma);
- Unapređenje infrastrukture u ruralnim područjima, što podrazumijeva poboljšanje putne i informacione infrastrukture. Položaj ekonomsko uključivanje žena na selu nemoguće adekvatno unaprediti ukoliko se ne unaprede neki relevantni opšti uslovi. Pre svega je potrebno unaprediti fizičku infrastrukturu u selima, naročito onim koja su locirana u manje razvijenim planinskim područjima. Takođe, veoma je važno unaprijediti komunikacije, uvesti internet u sela, kako bi informacije od značaja za ukupnu uključenost učinile više dostupnim;

- Povećati ponudu socijalnih usluga i osnivanje organizacija koje olakšavaju ženama brigu o porodici i unapređuju njihove ljudske resurse. Prema tome, preporuka se odnosi na osnivanje organizacija za pomaganje starima, invalidima i djeci (obdaništa);
- Podsticanje seoskog turizama koji može predstavljati značajan sektor zapošljavanja žena, a sa druge strane može veoma doprineti ukupnoj diversifikaciji ruralne ekonomije i ruralnom razvoju. U tom slučaju su važna i ženskih udruženja čija se uloga sastoji u tome da ona prikupljaju i čuvaju tradicionalne predmete, recepte autentične hrane, ljekovito bilje, recepte narodne medicine, a sve to može da bude dobra podloga i dopuna u razvoju proizvodnje autentičnih prehrambenih proizvoda i seoskog turizma.
- S obzirom da je udaljenost bitnih institucija za nesmetano funkcionisanje na selu (fabrike, bolnice, apoteke, mjesne kancelarije, veterinarske stanice) u prosjeku više od 6 km, potrebno je popoljšati putnu infrastrukturu i prohodnost puteva u zimskom periodu, kao i poboljšati pristup seoskim ambulantama;
- Organizovati seminare i tribine vezane za podizanje svijesti o ravnopravnosti polova;
- Poboljšanje snabdjevenosti robama i uslugama seoskog stanovništva.